

**Pelkoon ja maahanmuuttoon liittyvät diskurssit puoluejohtajien
turvapaikanhakijakeskustelussa eduskuntavaaleissa 2019**

Laura Vainio
Helsingin yliopisto
Valtiotieteellinen tiedekunta
Viestintä
Pro gradu -tutkielma
Toukokuu 2020

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion – Faculty

Valtiotieteellinen tiedekunta

Tekijä – Författare – Author

Laura Vainio

Työn nimi – Arbetets titel – Title

Pelkoon ja maahanmuuttoon liittyvät diskurssit puoluejohtajien turvapaikanhakijakeskustelussa eduskuntavaaleissa 2019

Oppiaine – Läroämne – Subject

Viestintä

Työn laji – Arbetets art – Level

Pro gradu -tutkielma

Aika – Datum – Month and year

Toukokuu 2020

Sivumäärä – Sidoantal – Number of pages

58

Tiivistelmä – Referat – Abstract

Tarkastelen tutkimuksessani pelon diskurssia julkisessa turvapaikanhakijakeskustelussa, tarkemmin vuoden 2019 eduskuntapuolueiden puheenjohtajien vaaliteissa ja vaalikonevastauksissa. Laajemmin puheenvuorot muodostuvat osaksi turvapaikanhakijoihin liittyvää pelon diskurssia. Suomi on yhteiskuntana ollut aidosti sekä monikulttuurinen että nationalistinen, vaikka nämä käsitteet ymmärretään arkikielessä usein toisilleen vastakkaisiksi. Siksi maahanmuuton, kansallisuuden ja vierauden herättämien tunteiden tutkimus on ensisijaisen tärkeää.

Pelolla on tärkeä rooli vallitsevien valtasuhteiden ylläpitämisessä, ja siksi juuri turvapaikanhakijoihin liittyvän pelon diskurssin tutkiminen on ensisijaista. Tutkimukseni tärkein tavoite oli kuvata, tulkita ja näin luoda käsitys siitä, miten pelkoa ja turvapaikanhakijoita käsiteltiin julkisessa keskustelussa Suomessa eduskuntavaaleja edeltävänä ajanjaksona vuonna 2019. Tutkimustulokseni on, että puoluejohtajat keskittyivät puheenvuoroissaan analysoimaan meitä ja muita, Suomea yhtenä hegemonisena kansakuntana.

Tuloksieni mukaan puoluejohtajien puheenvuorot on luokiteltavissa neljään, maahanmuuttoon ja pelkoon liittyviin diskursseihin: luotettavan Suomen diskurssi, kansakuntadiskurssi, hyödyllisen maahanmuuton diskurssi ja uhkaavan pelon diskurssi. Kolme ensimmäistä kuvaavat maahanmuuttoa, mutta niitä värittää myös ajatus jonkin toisen uhkaavuudesta. Neljäs, uhkaavan pelon diskurssi puolestaan keskittyy torjumaan pelkodiskurssia.

Tutkimukseni kuvaa, että kaikki puoluejohtajat osallistuivat puheenvuoroissaan osallistuvat pelon diskurssin ylläpitämiseen tunnustamalla turvattomuuden olemassaolon ja legitimoimalla sitä erilaisin keinoin. Kaikki neljä diskurssia kertovat pelosta eri asioita, ja pyrkivät joko vähentämään tai lisäämään sitä, tarjosivat pelolle erilaisia selityksiä ja antoivat tunteelle erilaisia muotoja. Ne keinot, joilla pelon tai turvattomuuden tunnetta pyrittiin diskursseissa vähentämään, voivat saada joko nationalistisia kaikuja tai monikulttuurisuutta itseisarvona puoltavia sävyjä.

Avainsanat – Nyckelord – Keywords

Pelkodiskurssi, maahanmuutto, turvapaikanhakijat, eduskuntavaalit

1 JOHDANTO	1
1.1 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT	1
1.2 TUTKIMUSONGELMA JA -KYSYMYKSET	2
2 MONIKULTTUURISET KOHTAAMISET JA KESKUSTELU SUOMESSA	4
2.1 MONIKULTTUURISUUDEN HISTORIA SUOMESSA	4
2.2 POLARISOITUNUT MAAHANMUUTTOKESKUSTELU SUOMESSA	7
3 PELKO POLITIIKAN VÄLINEENÄ	12
3.1 PELON DISKURSSI MAAHANMUUTTOKESKUSTELUSSA	12
3.2 MAAHANMUUTTOKESKUSTELUN KRIISIYTTÄMINEN	14
3.3. POPULISMI JA MAAHANMUUTTOKESKUSTELUN KRIISIYTTÄMINEN SUOMESSA	16
4 TUTKIMUSMENETELMÄT JA AINEISTO	20
4.1 KRIITTINEN DISKURSSIANALYYSI	20
4.2 AINEISTON KUVAUS: VAALITENTIT JA VAALIKONEVASTAUKSET	23
4.3 EETTISET KYSYMYKSET	25
4.4 KRIITTISEN DISKURSSIANALYYSIN TOTEUTUS	27
5 ANALYYSI JA TULOKSET	29
5.1 LUOTETTAVA SUOMI	30
5.2 KANSAKUNTA-DISKURSSI	34
5.3 UHKAAVAN PELON DISKURSSI	37
5.4 HYÖDYLLISEN MAAHANMUUTON DISKURSSI	40
6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA JATKOTUTKIMUS	44
6.1 JOHTOPÄÄTÖKSET JA TULOKSIEN YHTEENVETO	44
6.2. TULOSTEN TIETEELLINEN MERKITYS JA JATKOTUTKIMUS	48
LÄHTEET	52

1 Johdanto

Vuoden 2015 pakolaiskriisiksi nimetyn jakson jälkeen keskustelu turvapaikanhakijoista on siirtynyt Suomessa uuteen aikaan. Myös globaalisti keskustelu on muuttunut kenties pysyvästi, ja samalla, kun olemme tottuneet vaatimuksiin muureista ja syntymätodistuksista, on kuultavissa yhtä lailla myös empaattisuutta ja ihmisarvoa puoltavia ääniä. Kuinka yhteiselämä erilaisista kulttuureista ja yhteiskunnista tulevien ihmisten kanssa on alkanut ja jatkunut Suomessa?

Julkisessa keskustelussa esiintyvien puheentapojen tutkiminen on välttämätöntä yhteiskunnan turvallisuuden säilyttämiseksi. Julkista keskustelua turvapaikanhakijoista ja maahanmuutosta värittävät monet sävyt. Asiantuntijat ovat huolissaan paitsi avoimen vihamielisen, asenteellisen ja rasistisen keskustelutavan muuttumisesta sallitummaksi laajemmassa yhteiskunnallisessa keskustelussa (Pöyhtäri, Haara ja Raittila 2013), myös koko julkisen keskustelun polarisoitumisesta.

Keskustelu turvapaikkapolitiikasta on myös vaalien alla eittämättä tunteiden sävyttämää. Huolta ja turvattomuutta herättävä rikosuutisointi (mm. Helsingin Sanomat 11.1.2019) on nostanut tunteiden keskiöön ennen kaikkea pelon. Tutkimalla niitä muotoja, joita pelko saa julkisessa keskustelussa, saamme yhteiskunnan turvallisuuden kannalta tärkeää tutkimustietoa.

1.1 Tutkimuksen lähtökohdat

Turvapaikanhakijoiden ympärille keskittyvää keskustelua on kiihdyttänyt joulukuussa 2018 esiin nousseet ulkomaalaistaustaisia henkilöitä koskevat rikosepäilyt, sillä muutamien epäiltyjen kohdalla kyse on turvapaikanhakijasta tai kiintiöpakolaisesta (Helsingin Sanomat, 5.12.2018). Vain harvoin joukko seksuaalirikosepäilyjä saa aikaan yhtä suuren reaktion mediassa kuin uutisointi Oulun tapahtumista (Yle Uutiset 4.12.2019). Suomen hallitus on esimerkiksi kertonut selvittävänsä jo Suomea sitovien kansainvälisten sopimusten tulkintaa (Helsingin Sanomat, 18.1.2019). Sisällöllisesti aie

on tyhjä, sillä kansainväliset sopimukset eivät juuri tarjoa liikkumavaraa. Elettä voi kuitenkin pitää symbolisesti merkittävänä, sillä päättäjien lausunnot eivät synny tyhjiössä. Onkin kiinnostavaa, onko ele enemmän reaktio todelliseen ongelmaan, vai pyrkimys rauhoittaa rikosepäilyiden synnyttämää räjähdysherkkää ilmapiiriä. On oletettavaa, että pelko kehystää eduskuntavaalien alla myös päättäjien turvapaikanhakijoihin tai maahanmuuttoon liittyviä poliittisia puheenvuoroja.

Pelko ei kuitenkaan ole sisäinen tai yksityinen tila, vaan sijaitsee pikemminkin ihmisten välisissä suhteissa. Päättäjien turvapaikkapoliittiseen kommentointiin pelko nousee median antamana teemana. Media nostaa julkiseen keskusteluun vuorollaan tavallisen kansan edustajien puheenvuoroja sekä poliitikkojen lausuntoja. Vuoropuhelu “kansan” ja poliitikkojen välillä on medioitunut ja yhteys äänestäjiin luodaan ennen kaikkea julkisuuden kautta (Hakala, Herkman ja Kantola 2012). Julkisuus on poliitikoille pääomaa, jolloin vaaliteemoiksi nousevat puheenaiheet ovat median kehystämiä. Pelolla tuotetaan paitsi pelon kohde, myös pelkääjien identiteettiä (Ahmed 2004), ja lisäksi pelolla on tärkeä rooli vallitsevien valtasuhteiden ylläpitämisessä. Siksi juuri turvapaikanhakijoihin liittyvän pelon diskurssin tutkiminen on ensisijaista.

Kandidaatintutkielmassani selvitin, millaista vihapuheeksi määriteltävää viestintää turvapaikanhakijoihin kohdistui Yleisradion tuottaman ja esittämän A2-illan Twitter-komentoinnin kontekstissa. Lisäksi tutkielmani kuvasi, millaisia puheentavat olivat turvapaikanhakijoita käsittelevissä #a2ilta-tviiteissä. Tarkemman analyysin kohteeksi valikoitui 993 turvapaikanhakijointa kommentoivaa tviittiä ja lopulta 274 viha- ja pelkoteemaista kommenttia. Etenkin erilaisia pelkoteemaisia tviittejä esiintyi aineistossani enemmän kuin maahanmuuttokriittisiä tai rasistisia kommentteja yhteensä. “Pelkotviiteissä” puitiin pelkoa monivivahteisesti, pelkoa oikeuttaen, selittäen, kyseenalaistaen ja vähentäen. Samaa tematiikkaa oli löydettävissä myös turvapaikanhakijointa kommentoivassa #a2ilta-keskustelussa, jossa eniten puhuttivat talous, pelko ja integraatio. On perusteltua todeta, että toistuvan pelon diskurssin vuoksi pelkoa käytetään maahanmuuttopolitiikan välineenä.

1.2 Tutkimusongelma ja -kysymykset

Tarkastelen tutkimuksessani pelon diskurssia julkisessa turvapaikanhakijakeskustelussa. Rajaan tutkimukseni koskemaan pelon ilmapiiriä käsitteleviä tai kommentoivia puheenvuoroja, joita puolueiden puheenjohtajat käyttävät keskustellessaan Suomeen saapuneista turvapaikanhakijoista. Laajemmin puheenvuorot muodostuvat osaksi turvapaikanhakijoihin liittyvää pelon diskurssin kokonaisuutta.

Tutkimukseni tarkoituksena on kuvata, millaisia puhetapoja puoluejohtajat käyttävät turvapaikanhakijoita käsittelevissä puheenvuoroissaan. Näin tutkimukseni tuottaa tietoa siitä, miten puoluejohtajien puheenvuorot osallistuvat pelon diskurssin ylläpitämiseen keskustelussa turvapaikanhakijoista. Tutkimukseni selvittää, millaisia piirteitä pelon diskurssi saa puoluejohtajien puheenvuoroissa ja tutkii, kuinka nämä piirteet linkittyvät maahanmuuttoon liittyviin diskursseihin.

TK1. Miten puoluejohtajien puheenvuorot osallistuvat pelon diskurssin ylläpitämiseen turvapaikanhakijoita käsittelevässä keskustelussa?

TK 2. Millaisia maahanmuuttoon liittyvät diskurssit ovat turvapaikanhakijoita käsittelevissä puoluejohtajien puheenvuoroissa?

2 Monikulttuuriset kohtaamiset ja keskustelu Suomessa

Tässä luvussa tarkastellaan monikulttuuristen kohtaamisten historiaa Suomessa, kulttuuriin liittyvää tunnelatausta sekä lyhyesti 2010-luvun medioitua turvapaikanhakijakeskustelua edellisten valossa. Yhteiskunnan monikulttuurisia käsityksiä tulee tarkastella yhtenä tekijänä kokonaisuudessa, joka rakentuu sosiaalisista, taloudellisista ja poliittisista prosesseista (Vuori 2012), sillä kulttuuri itsessään on uudelleenrakentuu jatkuvasti. Siten on perusteltua taustoittaa tutkimuksen aihetta, pelon diskurssia turvapaikanhakijakeskustelussa, osoittamalla millaisista lähtökohdista monikulttuurisuuden liittyvä tunnelataus kumpuaa nykypäivän kontekstissa. Lisäksi diskurssianalyysi vaatii systemaattisen, eksplisiittisen ja läpinäkyvän kuvauksen siitä historiallisesta kontekstista, jossa tutkimuksen kohteena olevat diskurssit ovat rakentuneet (Wodak 2011). Tällä historiallisella kontekstilla voidaan viitata myös erilaisiin narratiiveihin, ilmiöihin tai tilanteisiin, jotka ovat olleet merkityksellisiä diskurssin rakentamisessa – näitä käyn läpi seuraavassa alaluvussa.

Monikulttuurisuuden käsite on usein epätarkka, ja sitä käytetään kuvaamaan jotain tarkemmin määrittelemätöntä yhteiskunnallista muutosta (Saukkonen 2018). Monikulttuurisella viitataan sellaisiin poliittiseen hallintaan liittyviin erityispiirteisiin, jotka tulevat esille eri kulttuurisista taustoista tulevien ihmisten muodostamissa yhteiskunnissa (Hall 2003). Monikulttuurisen käsite voidaan myös jakaa etniseen, kielelliseen ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen (Saukkonen 2018). Tässä tutkimuksessa monikulttuurisuuden käsitettä käytetään kuvailemaan sellaisia erityispiirteitä, jotka tulevat esille eri etnisistä, tai kulttuurisista tai kielellisistä taustoista tulevien ihmisten muodostamissa yhteiskunnissa. Etenkin tutkimusaiheen vuoksi on mielekästä rajata monikulttuurisuus koskemaan eritoten etnisyyteen liittyviä jakoja, johon kulttuuriset ja kielelliset piirteet liittyvät.

2.1 Monikulttuurisuuden historia Suomessa

Mutta se on sanottu, että kaikki, jotka tunnustavat tämän maan isänmaakseen ja rakastavat tätä sellaisena, – kaikki, jotka tottelevat tämän maan lakia ja tekevät

työtä tämän hyväksi, – ovat yksi kansa. He ovat yhdistetyt heidän rakkaudellaan, tottelevaisuudellaan, heidän yhteisellä hyvällään.

(Topelius 1878.)

Suomalaisessa maahanmuuttokeskustelussa kuultaa edelleen historiallinen prosessi, jossa Suomi rakentui sellaiseksi valtioksi, kun me tänä päivänä sen tunnemme. Kirjailija Zacharias Topeliuksen ajan poliittisena tulkintana kansallisvaltiosta pidetään maan omaa hallintoa ja kansallista identiteettiä (Jussila 1987, Saukkosen 2018 mukaan). Kansallisvaltion tai kansakunnan määritelmät liittyvät yleensä alueelliseen perustaan, mutta tähän yhdistetään usein vaatimuksia yhteisestä kulttuurista, historiasta tai muista tekijöistä, joiden oletetaan liittävän ihmisiä yhteen (esim. Roth 1996, Soukolan 1999 mukaan).

Tällaiset oletukset ovat keskeinen osa kansakunnan muodostumista. Esimerkiksi Anderson (2007) kuvailee kansakuntaa seuraavasti: “Kansakunta on kuviteltu yhteisö - kuviteltu sekä rajoittuneena että suvereenina. Koskaan ei tunneta suurinta osaa kansakunnasta. Jokaisella on kuitenkin mielikuva siihen kuuluvien yhteydestä. Se on kuviteltu yhteisönä, koska riippumatta tosiasiallisesta epätasa-arvosta ja riistosta, se voi vallita kaikkien mielissä. Jaetut yhteiset käsitykset ovat merkittävä osa myös Suomen rakentumista, sillä kansakunnan olemassaolo tuotetaan osin kuvitellusti tekemällä eroa kansallisten rajojen ulkopuolelle jäävään alueeseen ja sen kulttuuriin (Anderson 2007).

Kansakunnan olemassaoloa ylläpidetään toisinaan myös tuottamalla erotteluja kansakunnan sisälle (Keskinen ja Vuori 2012). 1990-luku oli vähemmistöpolitiikan kulta-aikaa, jolloin hyväksyttiin sekä globaalilla että Euroopan tasolla tärkeitä periaatteita, kuten YK:n yleiskokouksen julistus kansallisten, etnisten, uskonnollisten ja kielellisten vähemmistöjen oikeuksista (Thors 2018). Samanaikaisesti pelko vähemmistöihin liittyvistä etnisistä konflikteista kasvoi, kun Neuvostoliiton hajoaminen synnytti Itä- ja Keski-Eurooppaan uusia valtioita (Thors 2018). Yhteistyö ja integraatio muun Euroopan kanssa lisäsi maahanmuuttoa (Martikainen, Saukkonen ja Säävälä 2013) ja synnytti Suomeen uudenlaisia monikulttuurisia tilanteita ja kohtaamisia.

Vuonna 1995 Suomen liittyessä Euroopan unioniin järjestäytyneet monikulttuurisuuden hallinnan prosessit olivat erityisen jännitteisiä. EU-maana Suomen tuli täyttää myös niin sanotut Kööpenhaminan kriteerit, eli ihmisoikeusstandardit joissa määritellään oikeusturvaa ja vähemmistöjen oikeuksia, pyrkimyksenä vahvistaa vähemmistöryhmien suojaa (Thors 2018). Ensimmäistä kertaa Suomelta vaadittiin toimenpiteitä monikulttuurisuuden hallintaan, ja syntyi laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta.

EU-maihin saapui vuonna 2015 yli miljoona turvapaikanhakijaa, joista Suomeen tuli muutamassa kuukaudessa yli 32 000 (Migri.fi, 22.1.2016), kymmenkertaisesti aiempaan vuoteen verrattuna. Luku kymmenkertaistui edellisestä vuodesta, jolloin turvapaikanhakijoita oli 3 600. Kansainvälisten sopimusten ja EU-oikeuden nojalla Suomella oli velvollisuus käsitellä turvapaikkahakemukset. Hakemusten määrä laski joulukuuhun 2015 mennessä muutamaa tuhatta, ja maaliskuussa 2016 Euroopan unionin ja Turkin välinen sopimus (Yle uutiset, 19.4.2016) hiljensi turvapaikanhakijoiden saapumisen lähes täysin.

Monikulttuurisilla kohtaamisilla viitataan sosiaalisesti monimuotoiseen yhteiskunnalliseen tilanteeseen, jossa kulttuuriset vaikutteet sekoittuvat (Keskinen ja Vuori 2012). Käytännössä jokainen hallintojärjestelmä on pakotettu organisoimaan monimuotoisuus ja monikulttuuriset kohtaamiset tavalla, joka mahdollistaa maan yhtenäisyyden yhteisten poliittisten tavoitteiden ja tavoitteiden realisoitumisen kautta (Saukkonen 2018). Monikulttuurisella yhteiskunnalla tarkoitetaan yhteiskunnan ominaisuutta ja kykyä tunnistaa sen sisällä oleva etninen, kulttuurinen ja kielellinen monimuotoisuus, jota asukkaat tuottavat (Saukkonen 2018). Käytännössä jokainen yhteiskunta on kulttuurisesti monimuotoinen, sillä lähes jokaisella maantieteellisesti rajatulla alueella versoo erilaisia tapakulttuureita ja perinteitä, joita erilaiset etniset ja kansalliset identiteetit muovaavat (Saukkonen 2018). Voidaan ajatella, että monikulttuurisella yhteiskunnalla on myös pyrkimys ylläpitää monimuotoisuutta, puolustaa vähemmistöjen kulttuurisia oikeuksia, ja taistella etniseen tai kulttuuriseen eroavaisuuteen liittyvää syrjintää tai epätasa-arvoa vastaan (mm. Horsti 2007, Saukkonen 2018).

Monikulttuurisessa yhteiskunnassa käydään jatkuvaa neuvottelua siitä, mikä on kansallista, perinteistä tai modernia. Keskusteluissa kansallisesta identiteetistä 1980- ja 1990-luvuilla Suomi kuvailtiin etnisesti ja kulttuurisesti yhtenäisenä, “ainutlaatuisena kulttuurisena yhteisönä” (Saukkonen 1999, Saukkosen 2018 mukaan). Tässä kuvailussa on kaikuja 1800-luvun fennomanian inspiroimasta nationalismista. Fennomaaninen nationalismi on edelleen läsnä symbolisena ulottuvuutena keskusteltaessa Suomesta kansakuntana, mikä heijastuu myös maahanmuuttokeskusteluun.

Etno-kulttuurinen yhtenäisyys on otettu Suomessa usein demografisena faktana, johon latautuu positiivisia tunteita (Saukkonen 2018). Sosiaaliset, taloudelliset ja poliittiset globalisaation prosessit haastavat pelkälle etniselle pohjalle rakentunutta kansakunta-ajattelua, ja prosessien sisälle rakentuvat ilmiöt voimistavat pyrkimyksiä uudistaa Suomen itseymmärrystä. Globalisaation prosessien tuottamat euroopanlaajuiset konfliktit, kuten vuoden 2015 pakolaiskriisi, ja toisaalta ideologiat kuten uusnationalismi, problematisoivat osaltaan oletuksia suomalaisten yhtenäisyydestä.

Etnisyyteen liittyvät erottelut sekä niihin kytkeytyvä eriarvoisuus ovat vaikeita yhteiskunnallisia kysymyksiä useimmissa eurooppalaisissa yhteiskunnissa. Vaikka Suomi sitoutuu virallisella EU-tasolla monikulttuurisuuspolitiikkaan, elää ajatus kansakunnan etnisestä ja kulttuurisesta homogeenisuudesta vahvana (Rastas 2009). Myös pohjoismaisen hyvinvointivaltiomallin peruseriaatteet – universalismi, tasa-arvo ja yhteenkuuluvuus – korostavat yhteistä ja jaettua samanlaisuutta (mm. Julkunen 2006, 39–41, Vuoren 2012 mukaan). Perinteisen politiikan lisäksi etnisyyteen liittyvää eriarvoisuutta hallitaan siis myös symbolisesti. Symbolinen monikulttuurisuuden hallinta rajaa ja muovaa sosiaalista todellisuutta (Vuori 2012), mutta toisaalta taas sosiaalinen todellisuus kyseenalaistaa ja muokkaa hallinnan prosesseissa tuotettuja järjestyneitä ja tiettyihin kategorioihin sidottuja käsityksiä ja toimintamalleja (Wodak 2011). Symbolisen ja poliittisen hallinnan suhde on siis jännitteinen ja altis muutoksille.

2.2 Polarisoitunut maahanmuuttokeskustelu Suomessa

Käsityksiä suomalaisuudesta tuotetaan kaikessa julkisessa keskustelussa. Mediakeskustelun kehyksiä, teemoja ja kuvastoja on eritelty aiemmassa turvapaikanhakijoihin keskittyvässä tutkimuksessa (mm. Gale 2004) jossa on todettu pelon olevan tyypillinen keskeinen tema tai kehys maahanmuutosta kertovassa uutismediassa. Hybridissä mediasysteemissä vanhojen ja uusien mediainstituution sisällöt ja tavat sekoittuvat (Chadwick 2013). Media saa materiaalia sosiaalisesta mediasta, ja samat tarinat kiertävät eri medioissa saaden uusia merkityksiä. Yhtä lailla uutiset elävät omaa elämäänsä sosiaalisessa mediassa. Siten medially ja yksittäisillä uutisilla on merkittävä rooli siinä, kuinka maahanmuuttajat tulevat nähdäksi yhteiskunnassa (ks. Ojala, Pantti ja Laaksonen 2018).

Monikulttuurisuus on herättänyt Suomessa tunteita aina; 1800-luvun kielipoliittisissa keskusteluissa, Suomen liittyessä Euroopan unioniin sekä myöhemmin 2000-luvulla maahanmuuton lisääntyessä. Ylirajaiset suhteet, kuten ylikansallinen yritystoiminta ja kuuluminen EU:n kaltaisiin transnationaalisiin liittoihin, määrittävät osaltaan suomalaisen yhteiskunnan pelisääntöjä. Muutosten alla kasvavat myös vaatimukset kansallisen identiteetin vahvistamisesta ja tiukemmasta rajautumisesta suhteessa niihin, jotka koetaan ulkopuolisiksi (Keskinen ja Vuori 2012). Tämä kaikki näkyy suomalaisessa maahanmuuttokeskustelussa. On perusteltua sanoa, että käsitykset Suomen kansalaisista yhtenäisenä, homogeenisenä ryhmänä ovat olleet viime vuosikymmeninä erityisessä muutoksen tilassa.

Uusnationalismin euroopanlaajuisessa ideologisessa viitekehyksessä korostuvat maahanmuuttovastaisuus, kritiikki EU:ta kohtaan sekä pyrkimys valtion johtamiseen perinteisen kantaväestön ehdoilla (mm. Saukkonen 2018, Wodak 2015). Monet uusnationalistiset puolueet Euroopassa ovat saaneet alkunsa 1990-luvulla maahanmuuttokeskustelun noustua yhteiskunnallisesti ajankohtaisemmaksi (Saukkonen 2018). Historiallista selitystä tälle voi hakea esimerkiksi Neuvostoliiton hajoamisesta seuranneesta tarpeesta korostaa tukahdutettuna olleita omaan kansallisuuteen kuulumisen tarpeita (ks. Wodak 2015, 7). Horstin (2005) mukaan turvapaikanhakijoiden aihekulttuuri on saanut mediassa tiettyjä piirteitä jo 1990-luvulla. Tällöin näkökulma aiheeseen oli

selkeästi viranomaislähtöinen, sillä rutiinilähteinä esimerkiksi uutisoinnissa hyödynnettiin viranomaislähteitä.

Monikulttuurisessa yhteiskunnassa läsnäolevia yhteisöjä hahmotetaan tyypillisesti kulttuuristamalla. Kulttuuristamisella käsitystä kulttuurista kiinnittyneenä ”toisten” toiminta- tai ajatustapoihin sen sijaan että myös esimerkiksi kantasuomalaisuus näyttäytyisi kulttuurina (Horsti ja Pellander 2015). Monikulttuurisessa yhteiskunnassa erilaiset kulttuuriset käsitteet hybridisoituvat eli sekoittuvat, mutta samalla tiettyjä kulttuurisia käsityksiä pyritään kiinnittämään osaksi etnisiä tai muita ryhmäidentiteettejä ja erottautumaan näin toisista ryhmistä. ”Toiset” määrittyvät siis kulttuurinsa kautta, kuten edellä kuvatussa kulttuuristamisessa tapahtuu.

Kulttuuristamisen puheentapa ylläpitää ajatusta kulttuurista keskeisenä selitysmallina. Erilaisuus ei ole olemassa muualta muuttaneissa sellaisenaan, vaan se saa muotonsa ja merkityksensä vasta monikulttuurisissa kohtaamisissa (Ahmed 2003). Näissä kohtaamisissa määritellään yhtä lailla sitä, mikä ymmärretään kulttuurissa erilaiseksi tai joukkoon kuulumattomaksi kuin sitä, mikä ymmärretään tavanomaiseksi ja mukaan kuuluvaksi. Kulttuuri ei ole kovin erittelevä eikä yksityiskohtainen käsite, vaan lähinnä kuvaileva ja nimeävä. Merkittävää kuitenkin on, että kategorisointi rakentuu etnisyydelle ja siten vahvistaa etnisyyteen perustuvan eronteon ja toiseuttamisen logiikkaa (Keskinen 2009).

Kulttuurin lisäksi keskeiseksi tunteita ja kuuluvuutta sivuavaksi käsitteeksi keskusteluissa maahanmuutosta nousee usein myös kansalaisuuden käsite. Maahanmuuttovirasto, Migri, voi myöntää Suomen kansalaisuuden ilmoituksesta tai hakemuksesta sen lisäksi, että kansalaisuus määräytyy periytymisperiaatteella vanhemmilta lapselle (Kansalaisuuslaki 16.5.2003/359). Kansalaisuus on haettavissa riittävän asumisajan, kielitaidon, nuhteettomuuden, toimeentulon, maksuvelvoitteiden sekä selvitetyn henkilöllisyyden jälkeen (Kansalaisuuslaki 16.5.2003/359). Kansalaisuuslain käsitys Suomen kansalaisuudesta on varsin yksiselitteinen, mutta määrittely suomalaisuudesta on kompleksisempi. Kenellä oikeus tulla määritellyksi ja nähdäksi suomalaisena, ja millä perustein?

Voimakkaasti polarisoitunut julkinen keskustelu maahanmuutosta on aiheuttanut haasteita myös Migrin toiminnalle. Migrin toimintaa kritisoitiin voimakkaasti vuosina 2015–2017 yhtäältä maahanmuuttovastaisten puolueiden ja järjestöjen ja toisaalta maahanmuuttoa puolustaviin ja inhimillisiin syihin vetoavien tahojen, kuten aktivistien toimesta (Ojala ym. 2018). Migrin saama kritiikki juontuu toki osittain myös poliittisesta kontekstista, tässä tapauksessa hallitusmuodostelmasta (Ojala ym. 2018). Oppositio poliitikot pystyvät kritisoimaan auktoriteettia, kun taas hallituspuolueet pidättäytyvät kritiikistä, joka voidaan tulkita siten, että ne haluavat välttää kohtuuttoman poliittisen paineen aiheuttamisen virastoille.

Migrin saamassa julkisessa kritiikissä vuosina 2015–2017 erityisen kiinnostavaa on uutismedioiden julkiseen keskusteluun nostamat kommentit (Ojala ym. 2018). Vaikka yksittäiset toimittajat sanoutuivat irti rasismista, media epäsuorasti tarjosi näkyvyyttä maahanmuuttovastaisille toimijoille uutisoimalla näiden Migriin kohdistuvasta kritiikistä (Ojala ym. 2018). Näin maahanmuuttovastaiset toimijat ja vastamediat, kuten ääri-oikeistolainen internetin keskustelupalsta Hommaforum, pystyivät todentamaan oman positionsa osana julkista keskustelua.

Maahanmuuttajien sopeutumista uuteen yhteiskuntaan kutsutaan yleisesti kotoutumiseksi (Gothóni ja Siirto 2016, 268). Suomen laki kotoutumisesta painottaa maahanmuuttajien assimiloitumista ja integroitumista kantaväestöön (Vuori 2012). Assimilaatio on yksipuolinen sopeutumisen prosessi, jossa maahanmuuttajan tulee luopua omista erityisistä kielellisistä, kulttuurisista tai sosiaalisista ominaispiirteistään tullakseen enemmistöryhmän hyväksymäksi (Soukola 1999). Integraatiolla tarkoitetaan hiljattaista vähemmistön sopeutumista enemmistöön molemminpuolisen yhteistyön kautta (Soukola 1999). Konseptina integraatio implikoi, että vähemmistö ja enemmistö voivat oppia laajentamalla näkökulmaa toisenkin kulttuuriin. Integraation vastakohta on segregatio, jossa erilaiset kulttuurit pyritään ja kantaväestön kulttuurit erotetaan toisistaan kokonaan (Soukola 1999).

Maahanmuuttajien oikeuksista käytävään keskusteluun liittyy usein vastavaatimus mukautumisesta massakulttuuriin (Varjonen ym. 2018). Tätä integraation muotoa pidetään ideaalina. Assimilaatiota painottava poliittinen suuntaus on monissa maissa vahvistunut ja erityisesti muslimit on nähty uhkaksi niin yhteisön turvallisuuden kuin kulttuurisen perinnön säilymisen kannalta (Keskinen ja Vuori 2012). Samalla rasismi ja islaminvastaisuus ovat kasvavassa määrin alkaneet näkyä eurooppalaisessa julkisuudessa (Keskinen ja Vuori 2012).

Vaikka kansainvälistyminen nähtiin 1990-luvulla Suomelle eduksi, julkisessa keskustelussa esiintyi myös toisenlaisia tulkintoja, eivätkä kaikki halunneet hylätä perinteistä ymmärrystä Suomesta kansakuntana (Saukkonen 2018). Talouden taantumien ja maahanmuuttoaaltojen ovat kiristäneet asenteita. Ukrainan kriisi on nostattanut pelkoja siitä, että separatistiset pyrkimykset saattavat voimistua myös muilla entisen Neuvostoliiton alueilla (Thors 2018).

Suomi on yhteiskuntana ollut aidosti sekä monikulttuurinen että nationalistinen, vaikka nämä käsitteet ymmärretään arkikielessä usein toisilleen vastakkaisiksi (Saukkonen 2018). Moninaistumisen ja ylirajaisten suhteiden määrittämät tilanteet koskevat niitäkin suomalaisia, jotka pysyvät paikallaan. Siksi maahanmuuton, kansallisuuden ja vierauden herättämien tunteiden tutkimus on ensisijaisen tärkeää.

3 Pelko politiikan välineenä

Tutkimuksessani tarkastelen turvapaikanhakijakeskustelussa läsnäolevaa pelon diskurssia Suomessa. Rajauksen vuoksi tämän luvun tarkoituksena on selittää ja taustoittaa pelon roolia poliittisessa maahanmuutto- ja monikulttuurisuuskeskustelussa. Lisäksi luvussa taustoitetaan pelkoa politiikan välineenä laajemmin, ja lähestytään kevään 2019 eduskuntavaaleja edeltävää aikaa, jolloin maahanmuuttokeskustelua väritti kriisiyttäminen.

3.1 Pelon diskurssi maahanmuuttokeskustelussa

Pelkoa on käsitelty tutkimuksessa modernin elämän oireena ja sen sanotaan jopa kuvaavan aikaa, jossa elämme. Furedin (2002) mukaan modernia aikakautta leimaavat paisuvat vaarat ja riskit, joiden aikaansaama laajamittainen turvattomuus on sidoksissa yksilön ja yhteisön yhdistävien yhteiskunnallisten instituutioiden heikkenemiseen. Monet yksilön elämää ohjaavat vanhat rutiinit ja perinteet eivät enää tunnu itsestään selviltä. Jo yksin tätä tulkintaa vasten monikulttuurisuuteen ja maahanmuuttoon liittyvän pelon diskurssin tutkiminen on perusteltua ja tarpeellista.

Tunteiden tutkimus on yleistynyt 1990-luvulta alkaen humanistisissa tieteissä ja yhteiskuntatieteissä jopa siinä määrin, että puhutaan affektiivisestä käänteestä (Puustinen 2010). Yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa tunteen tarkoitus on ennen kaikkea kuvata kulttuurista ja sosiaalista ilmaisua. Tämä luonnehdinta erottaa käsitteen affektista, joka puolestaan pyrkii kuvaamaan tunteen sidosta kehollisuuteen ja materiaalisuuteen (Puustinen 2010).

Poliittinen teoria on pitänyt pelkoa keskeisenä yhteisöjen muodostamiselle, ja lisäksi pelkoa käytetään keinona vallan legitimitettiin (Althusser 1984). Pelko on keskeinen vallankäytön teknologia, sillä hallitseminen ja pelko liittyvät toisiinsa siten, että anarkian pelko saa alamaiset suostumaan hallittaviksi (Althusser 1984).

Kuten Altheide (2006) osuvasti kuvaa, yhteiskunnassa uudelleenkonstruoidaan jatkuvasti erilaisia vaaraskenaarioita, ja pelosta on tullut vallitseva julkisessa keskustelussa käytetty perspektiivi. Pelko saa alkunsa konkreettisesta tunteesta, mutta toistettuna ja laajennettuna se muuttuu laajemmaksi tavaksi katsoa maailmaa, kiinnittyen esimerkiksi identiteettityöhön. Pelon diskurssissa erityisen kiinnostavaa on, että se käynnistyy aina uudelleen yhteiskunnan kohdatessa jotain uhkaavaa.

Narratiivit yhteisistä, jaetuista kokemuksista (tässä pelon kokemuksista) vahvistavat yhteisöjä ja niiden käsitystä itsestään (Anderson 2007). Kriisikertomuksia käytetään politiikassa oikeuttamaan paluuta arvoihin ja perinteisiin, jotka nähdään uhattuna. Esimerkiksi yhteiskuntaa kohdanneen terroriteon jälkeen kriisijulistuksissa pyritään säilyttämään hyökkäyksen kohteena ollut valtio itse itsensä määrittelijänä. Samalla kriisijulistus tekee kansakunnasta pelon määrittelemän (ks. Loseke 2009). Ryhmittäminen “hyökkäyksen kohteeksi” tulee kriisijulistuksissa eletyksi isänmaallisuutena.

Kriisin julistaminen suo tulevaisuuden selviytymisen nimissä moraalisen ja poliittisen oikeutuksen pitää yllä poliittista agenda. Kriisijulistuksessa terroritapahtumasta muodostuu tyypillisesti objekti, joka sallii määrättyihin toisiin kohdistuvan väkivallan ja toisten vangitsemisen puolustamisen nimessä. Tässä toistetaan rinnastaminen, jossa kansakunta identifioi itsensä iskujen kohteena olleisiin yksittäisiin yksilöihin. Uhrien ruumiista tulee symboleita kaikelle sille mitä terrorismin ajatellaan uhkaavan. Rinnastamisen välitteinen toimintatapa muuttaa pelon “patrioottiseksi rakkaudenjulistukseksi”, jolloin esimerkiksi lippumerkkien toistaminen heijastaa yhdessä olemisen ja jonkin puolesta olemisen tuntua. (Ahmed 2004.)

Usein kriisijulistuksissa toistuva turvallisuuden vaatimus vaatii kieltämään sen, mikä ei ole minä tai me (Dillon 1996, Ahmedin 2004 mukaan). Vierauden tuottama pelko vaatii panostamaan turvallisuuden ylläpitoon, mutta vaatimus edistää turvallisuutta on kuitenkin mielekäs ainoastaan, jos oletetaan että tilanne on turvaton. Olennaista on siis kriisin logiikka: kriisi tuottaa itse itsensä. Kun jonkin asian sanotaan olevan uhattuna

tässä ja nyt, tästä asiasta itsessään tulee se, jonka puolesta meidän on tulevaisuudessa taisteltava (Ahmed 2004).

3.2 Maahanmuuttokeskustelun kriisiyttäminen

Turvapaikanhakijoihin liittyvistä tunteista ja käsitteistä on tehty paljon tutkimusta EU-maiden kontekstissa, (ks. Ilgit ja Klotz 2018, Dal Lago 1999), ja kansainvälinen tutkimus painottuu maahanmuuttovastaiseksi profiloituvien, populististen liikkeiden kielenkäyttöön (mm. Wodak 2015). Mediatutkimus korostaa, että kansan enemmistön identiteetti rakentuu median vähemmistöistä representoivien negatiivissävytteisten stereotyyppien varaan (Horsti 2007). Näin “mediapaniikki” osallistuu etnisten ja kansallisten rajojen määrittelyyn.

Kriisin julistuksessa vedotaan usein todellisiin tapahtumiin, tosiseikkoihin ja lukuihin (Horsti 2005). Vuoden 2015 pakolaiskriisiä vastaavassa tilanteessa, vuonna 1999 Slovakian romaneista uutisoitaessa, käytettiin hyödyksi tarkkoja lukumääriä ja korostettiin, että romaneita saapuu liikaa eikä tilanne ole hallinnassa (Horsti 2005). Diskurssi käännettiin, ja pian saapuvat pakolaiset eivät ole representaatioissa enää apua tarvitsevia yksilöitä. Subjekteista tulee kollektiivi, ja turvapaikanhakijat representoituvat kontrolloimattomaksi, arvaamattomaksi massaksi (Horsti 2005, 119–120). Tämä synnyttää mielikuvan epidemian tai luonnonkatastrofin tavoin leviävästä hallitsemattomasta voimasta. Sanat tulva, virta ja vyöry ovat toistuvasti mediarepresentaatioissa toistuvia tehostesanoja (Horsti 2005), joita kierrätetään myös ihmisten puheessa. Tehostesanojen jatkuva käyttö vaikuttaa koko diskurssiin, siihen miten maahanmuutto yleisesti mielletään ja näin itse maahanmuuttopolitiikkaan. Tehostesanat alkavat myös helposti elää omaa elämäänsä, ja niistä voi jopa tulla peruste julistaa sota uhkaavaksi tulkittua vastaan.

Osaltaan kriisipuhe myös tuottaa narratiivia maailmasta “väkivallan näyttämönä” (Stanko 1990, Ahmedin 2004 mukaan). Mikä on pelottavaa, kenen kuuluu pelätä ja ketä? Nämä kysymykset ovat oleellisesti sidoksissa legitiimeihin tiloihin ja liikkuvuuden vapauteen (Stanko 1990, Ahmedin 2004 mukaan). On esitetty, että reaktiot Yhdysvaltojen syyskuun

11. päivän terrori-iskuun johtivat uudenlaiseen identiteettikategoriaan, jossa ihmiset jotka “vaikuttivat Lähi-idästä kotoisin olevilta, arabeilta tai muslimeilta” tulevat “muiden” toimesta niputetuksi samaan ryhmään (Ahmed 2004).

Kriisijulistuksissakin käytetty pelon kieli liimaa sanoja yhteen. Ahmedin (2004) mukaan pelko toimii tunteiden taloutena, eikä sijaitse missään tietyssä merkissä tai ruumissa. Vakituisen paikan puutteen vuoksi pelon liukuminen erilaisten merkkien välillä tuottaa vaihtelevia pelon kohteita (Ahmed 2004). Esimerkiksi sana “terroristi” on tarttunut voimakkaasti tietyn värisiin ruumiisiin, ja samoihin käsitteiden välisiin syyseuraussuhteisiin liimautuvat esimerkiksi islam, arabi tai muslimi (Ahmed 2004). Toisin sanoen, näkemissämme mediarepresentaatioissa ne kehot, jotka “saattavat olla terroristeja”, ovat samoja, jotka “saattavat näyttää muslimeilta” (Ahmed 2004).

On selvää, että esimerkiksi “terroristi”-sanan tarttuminen tiettyihin ihmisryhmiin altistaa ryhmän etniselle profiloinnille. Koska kansainvälisen terroristin hahmo voi pelon taloudessa olla “kuka tahansa ja mistä tahansa”, on rakenteellinen mahdollisuus, että terroristi voisi ohittaa valtion valvonnan tai esimerkiksi turvapaikanhakijaseulan. Ahmedin (2004) mukaan ei ole yhdentekevää, että kansainvälisen terroristin hahmo on lähellä turvapaikanhakijan hahmoa. Näiden kahden hahmon välinen siirtymä antaa olettaa, että ne, jotka hakevat turvapaikkaa paetakseen terroria tai vainoa, saattavat itse olla syyppäitä terrorismiin, eli huijareita (Ahmed 2004). Väkivaltainen siirtymä turvapaikanhakijan ja terroristin välillä tekee vainoa pakenevista yksilöistä syyppäitä kansakunnan pelkoon (Ahmed 2004). Samalla luodaan perusteita uusille rajavalvonnan muodoille tai laajennetaan tiedustelu-, valvonta-, ja vangitsemisoikeuksia.

Tämä kaikki oikeuttaa kriisijulistukset – tulevaisuus on aina uhattuna ja uhan aiheuttavat toiset, jotka saattavat ohittaa meidät ja sujahtaa yhteisöihimme. Ahmedin (2004) mukaan pelko ei ole prosessin alkuperä vaan vaikutus. Pelon kieli saa uhat vaikuttamaan voimakkaammilta, sillä se erottelee uhatut ja uhkaavat. Esimerkiksi terrorismista puhuminen turvapaikanhakijoiden yhteydessä on itsessään pelon nimeämistä, sillä terroristit identifioidaan pelon agenteiksi, jotka haluavat saada toiset pelkäämään eli vähemmän vapaiksi liikkumaan.

3.3. Populismi ja maahanmuuttokeskustelun kriisiyttäminen Suomessa

Suomalainen julkinen keskustelu maahanmuutosta ja maahanmuuttajien kotoutumisesta oli vuosien ajan varsin konsensushenkistä, kuten edellisessä luvussa kuvailen. Suomi vaikutti vielä pitkään 2000-luvulla olevan populistiselle ja äärinationalistiselle liikehdinnälle immuuni, mutta on selvää, että tämä käsitys muuttui viimeistään vuoden 2011 eduskuntavaalien jälkeen. Monikulttuurisuuden politisoituminen ja tätä kautta aiheen kriisiyttäminen julkisessa keskustelussa kytkeytyy kuitenkin ainakin kevään 2011, 2015 ja 2019 eduskuntavaaleihin. Suomen Maaseudun Puolueen jäänteille perustettu Perussuomalaiset-puolue sai vuoden 2011 eduskuntavaaleissa 19 prosenttia kaikista äänistä sen jälkeen, kun puolueen ehdokkaiksi oli valittu kansallismielisen Suomen Sisuyhdistyksen jäsenistä Juho Eerola, Jussi Halla-aho ja James Hirvisaari. Suomen Sisu kuvailee yhdistyksen jäseniä ”yhdistävän halu ylläpitää omaa identiteettiään yhä globalisoituvassa ja sekoittuvassa maailmassa” (Uusi Suomi 17.4.2019).

Maahanmuuttoasioiden politisoituminen ei ollut ainoastaan Perussuomalaisten varassa, vaan nämä vetivät mukaan muiden puolueiden aktiiveja. Julkiseen keskusteluun osallistuivat myös erilaisten järjestöjen ja viranomaisten edustajat sekä yksittäiset kansalaiset. Rinnakkain esiintynyt maahanmuuttopolitiikkaa arvosteleva, vastainen ja rasistinen puhe on johtanut myös rajanvetoihin siitä, millä tavoin Suomesta turvapaikkaa hakeneita ihmisiä käsitellään julkisessa keskustelussa. Keskustelussa pääosaan nousivat maahanmuuton ongelmat, mutta keskeisiksi arvioidut kysymykset ja näkemysten perustelut vaihtelivat (Rastas 2009). Lisäksi esimerkiksi Herneahon (2018) diskurssianalyysissä käy ilmi, että eduskuntapuolueiden kevään 2015 maahanmuuttoaiheisista osista on löydettävissä diskursseja, jotka rakentavat maahanmuutosta kielteistä kuvaa.

Suomessa tutkimusta poliittisen eliitin maahanmuuttolinjauksien diskursseista on toistaiseksi vähän. Oikeistopopulismien kontekstissa tällaista tutkimusta on kuitenkin runsaasti sekä Suomessa että kansainvälisesti, joskin tutkimusta vaikeuttaa populismikäsitteen vaikea määrittely (Herkman 2015). Suomessa populismin tutkimus on

kiinnittynyt Perussuomalaisten menestyksen ja kannatuksen taustatekijöihin etenkin vuoden 2011 vaalien jälkeen (Herkman 2015). Voi sanoa, että tutkimuskentällä vallitsee yksimielisyys oikeistopopulististen toimijoiden puheentavoista, jotka kriisiyttävät maahanmuuttoa ja ylläpitävät pelkoa legitimoivia diskursseja (mm. Wodak 2015, Herneaho 2018, Öniş ja Kutlay 2020).

Niin ikään oikeistopopulistista maahanmuuttovastaisuutta kuvataan usein valikoivaksi, sillä tässä diskurssissa ei suoranaisesti hylätä esimerkiksi globaalin talouden merkitystä tai sitä, että maat tarvitsevat maahanmuuttoa työllisyyden vuoksi (Öniş ja Kutlay 2020). Tällaiseen ajatustapaan liittyy usein yksinkertaistuksia “aidoista” ja “epäaidoista” turvapaikanhakijoista, jolloin maahanmuuton syyt typistyvät pelkästään taloudellisiksi (Horsti 2007). Suomi nähdään vauraana maana, joka on niin puoleensavetävä, että tämä synnyttää tarpeen ”teeskennellä tarvetta turvapaikalle” (ks. Horsti 2007).

Pellander (2016) käyttää moraalisen portinvartijuuden käsitettä, joka yhdistää sekä kulttuuristamisen että kansalaisuuden tai kuulumisen. Moraalisella portinvartijuudella Pellander (2016) tarkoittaa prosessia, jossa yhteiskunnassa vallitsevat diskurssit siitä mikä on hyväksyttyä ja normaalia vaikuttavat siihen, millainen maahanmuutto mielletään yhteiskunnalle turvallisenä. Nämä moraaliset käsitykset aktivoituvat myös ulossulkemisen mekanismina. Pellanderin (2016) mukaan maahanmuuttajaperheitä arvioidaan osana moraalisen portinvartijuuden prosessia – moraalinen oikeutus on peruste ulossulkemiselle tai hyväksymiselle ja samalla portinvartijuus tuottaa kuvaa suomalaisen perheen normista. Moraalisessa portinvartijuudessa uhriuttamisella on merkittävä rooli, kun määritellään, kenellä on oikeus ylittää raja. Pellanderin ja Horstin (2015) mukaan tähän liittyy käsityksiä, jotka palvelevat rajoittavia poliittisia käytäntöjä, esimerkiksi hoivaan liittyen – hoivaajat saavat tulla eivätkä ole uhkaavia.

Syitä oikeistopopulismien kasvuun on haettu poliitikkojen hyödyntämistä retorisisista keinoista. Uhkaan perustuva, voimakkaita nationalistisia kaikuja kantava ulkopoliittikka toimii välineenä oikeutukselle ja auttaa saavuttamaan poliittista tukea (Wodak 2015). Ulkoihin uhkiin keskittyminen ja ulkopuolisten vihollisten osoittaminen siirtää huomion pois mahdollisista sisäpolitiikan ongelmista (Öniş ja Kutlay 2020). Samalla voidaan

väittää, että ulkoista uhkaa edustavilla toimijoilla, tässä tapauksessa maahanmuuttajilla, on puolustajia sisäpolitiikassa, mikä maalaa sisäpoliittiset toimijat osaksi samaa uhkaa (Öniş ja Kutlay 2020).

Oleellista oikeistopopulistipoliitikkojen menestykselle on kyky hyödyntää uskontoa ja nationalismia sekä taloudellisia arvoja tavoin, jotka sementoivat yhteen erilaisten yhteiskuntaluokkien intressejä ja muodostuvat yhtenäiseksi kokonaisuudeksi (Öniş ja Kutlay 2020). Tämä on keskeistä oikeistopopulistien menestymiselle ennen vaaleja, joskin pelkkään populismiin perustuvasta politiikasta puuttuvat käytännön ratkaisut, jonka vuoksi populistipoliitikot harvoin tulevat valituksi uudelleen (Wodak 2015). Populistijohtajille on tärkeää, että samantyyppistä politiikkaa ja johtamistyyliä esiintyy muissakin maissa, jotta omaa poliittista agendaa voidaan perustella (Öniş ja Kutlay 2020).

Vuoden 2015 tapahtumat ja aika, jolloin Suomeen tuli muutamassa kuukaudessa yli 32 000 turvapaikanhakijaa, kehystettiin mediassa ja poliitikkojen puheissa pakolaiskriisinä, mikä on jo nimellisesti kuvaavaa kriisijulistukselle. Tarpeesta keskustella pelosta turvapaikanhakijakriisin yhteydessä kertoo myös, että kritiikkiä herättäneen A2-pakolaisillan jälkeen Yleisradio tuotti A2-illan, jota kutsuttiin turvattomuusillaksi. Julkinen keskustelu ja aiheet, joita media nostaa esiin muokkaavat merkittävästi poliittista agendaa (Dekker ja Scholten 2017), mikä näkyi konkreettisesti Suomessa Migrin toiminnassa (Ojala ym. 2018).

Kuten edellä todettu, vallitseva diskurssi näyttelee tärkeää roolia siinä, tuleeko pakolaisuus tai yhteiskunnan lisääntyvä monikulttuurisuus laajemmin luetuksi osana kriisiä. Populististen poliittisten liikkeiden keskeinen agenda on liittää pakolaisuus ja maahanmuutto osaksi kriisikertomuksia (Wodak 2015). Suomessa julkisuudessa käyty monikulttuurisuuskeskustelu keskittyy siihen, mikä ei ole yhteistä, ja vastaava erottelu meihin ja toisiin toistuu äärioikeistolaisessa kontekstissa myös muualla Euroopassa (Wodak 2015). Tällainen keskustelu on omiaan kierrättämään pelkoa. Samalla, kun media rakentaa negatiivista kuvaa vähemmistöistä, rakentuu myös enemmistön kansallinen, etninen ja uskonnollinen identiteetti.

Suomenkin ylle on maalailtu julkisessa keskustelussa monenlaisia maahanmuutosta seuraavia uhkakuvia, (mm. Herneaho 2018). Nämä uhkakuvat eivät itsessään kuitenkaan korreloi kivun tai vahingon kohteeksi tulemisen todennäköisyyden kanssa, vaan pelolla ennakoidaan tulevaisuudessa mahdollisesti edessä olevaa vahinkoa (Ahmed 2004). Pelkääminen voidaan määritellä pyrkimykseksi hallita jotain, mikä koetaan hallitsemattomaksi.

4 Tutkimusmenetelmät ja aineisto

Tutkimuksen tarkoituksena on kuvata puhetapoja, joita puoluejohtajat käyttävät turvapaikanhakijoita käsittelevissä puheenvuoroissaan. Laajemmin puheenvuorot muodostuvat osaksi turvapaikanhakijoihin liittyvää pelon diskurssin kokonaisuutta. Tutkimusmenetelmänä käytän diskurssianalyysiä, sillä tarkoituksena on tuoda esille aineistossa toistuvat teemat ja näin tuottaa tietoa siitä, miten puoluejohtajien puheenvuorot osallistuvat pelon diskurssin ylläpitämiseen keskustelussa turvapaikanhakijoista.

Diskurssin käsite on tutkimukseni kontekstissa erityisen relevantti, sillä kuten edellisessä luvussa esittelin, maahanmuuttokeskustelu tuottaa aina useita kilpailevia tulkintoja kansakunnan luonteesta. Kielenkäyttö ja siihen liittyvät valinnat rakentavat omalta osaltaan todellisuutta. Pelon diskurssi järjestää puoluejohtajien puheenvuorot osaksi kontekstiaan laajempaa yhteiskunnallista tilannetta ja tarjoaa perspektiivin käsillä olevaan hetkeen ja ilmiöön. Selvittämällä, miten puheenvuorot osallistuvat pelon diskurssin ylläpitämiseen, ja toisaalta millaisia pelon diskurssit ovat, pyrin tuomaan näkyväksi diskurssien ja vallan välistä näkymätöntä suhdetta, joka toimii vallan hegemonian luojana.

4.1 Kriittinen diskurssianalyysi

Tässä tutkimuksessa diskurssin määritelmän lähtökohtana on sosiaalisen konstruktionismin mukaisesti kieli ja sen seurauksia tuottava luonne (Jokinen, Juhila ja Suoninen 1999). Diskurssilla tarkoitetaan siis kielellistä todellisuuden representointia, jolla on tilannesidonnainen muoto, säännöt, kohde ja päämäärät. Määritelmä nojaa Foucaultin (Pynnönen 2013) käsitykseen diskurssista konkreettisten kielellisten käytänteiden kokonaisuutena, joita ihmiset käyttävät ajasta ja paikasta vaihdellen sosiaalisen todellisuuden merkityksellistämiseen.

Diskurssianalyysissä kiinnostus kohdistuu sen pohtimiseen, miten toimijat tekevät ymmärrettäväksi asioita kielenkäytöllään (Jokinen ym. 1999, 18). Siten kielen avulla

voidaan eri tilanteissa väittää jotakin todellisuudesta ja tämä väittäminen saa omat tilannekohtaiset funktionsa ajassa ja paikassa (Jokinen ym. 1999). Diskurssien säännöt vaihtelevat kontekstin mukaan, ja niiden väliset suhteet eivät ole neutraaleja. Ne kiinnittyvät kulttuuriseen kontekstiin ideologisten ja historiallisten ehtojen tuottamana (Jokinen ym. 1999). Kieliasultaan samanlainen väittäminen, lause tai sana voidaan tulkita lukuisilla eri tavoilla kontekstista riippuen, ja samassa kontekstissa esiintyy usein erilaisia diskursseja rinnakkain (Jokinen ym. 1999). Diskurssien välillä käydään jatkuvaa kamppailua todellisuuden merkityksellistämistä. Diskurssin rooli sosiaalisen todellisuuden tuottamisessa syntyy siis diskurssien välisistä merkityssuhteista.

Diskurssit paitsi järjestävät merkityksiä, myös rakentavat representaatiota puheena olevasta aiheesta, siihen liittyvistä toimijoista ja heidän välisistä suhteistaan sekä identiteeteistä (Pynnönen 2013). Poliittikka on kamppailua merkityksistä. Poliittisessa keskustelussa diskurssien voima on niiden kyvyssä kuvata maailman tapahtumia ja ihmisiä, kuvata syy-seuraussuhteita ja arvottaa asioita. Perinteisesti yksi konfliktiherkimmistä aiheista, maahanmuuttokeskustelu ja sitä koskeva tieto, näyttäytyvät erilaisina riippuen läsnä olevasta tai käytetystä diskurssista. Dominoiva, itsestään selvänä pidetty ja haastamaton diskurssi rajoittaa ymmärrystämme ja sanelee hyväksyttävän toiminnan (Pynnönen 2013).

Tässä tutkimuksessa diskurssin rooli yhteiskunnassa määriteltiin osaksi valta-asetelmien uudelleentuottamista ja haastamista. Yksi diskurssianalyysin muoto onkin tutkia sitä, miten tietyt sosiaalisen todellisuuden tulkinnat saavat toisia vahvemman aseman. Tämän on nähty usein kumpuavan toimijoiden positioista ja niiden synnyttämästä epäsymmetrisyydestä (Pynnönen 2013). Tarkemmaksi tutkimusmenetelmäksi rajautui kriittinen diskurssianalyysi, sillä tutkimuskohteenani olivat nimenomaan eduskuntapuolueiden puheenjohtajien lausunnot.

Kriittisessä diskurssianalyysissä tarkastellaan sitä, miten sosiaalista valtaa, sen väärinkäyttöä, dominointia ja epätasa-arvoisuutta synnytetään, pidetään yllä ja vastustetaan tekstin ja puheen avulla sosiaalisessa ja yhteiskunnallisessa kontekstissa (Pynnönen 2013). Kriittisellä diskurssianalyysillä pyritään tulkitsemaan ja tutkimaan

diskursiivista toimintaa, valtasuhteiden perusteella rakentuvia diskursseja, sekä näiden kausaalisia ja deterministisiä suhteita laajempiin sosiaalisiin rakenteisiin. Tässä tutkimuksessa olen kiinnostunut nimenomaan valtaeliitin käyttämistä diskursseista, jotka muodostavat laajemmin sosiaalisiksi representaatioiksi.

Yksi vallan ja diskurssin suhteen keskeisistä tekijöistä on se, miten eri sosiaalisilla ryhmillä on mahdollisuus osallistua diskurssiin. Diskurssianalyttisessä viitekehyksessä puolueiden puheenjohtajia voidaan kutsua valtaeliitiksi, sillä heillä on symbolista valtaa ja selkeä institutionaalinen asema. Institutionaalista asemista tuotetulla kielenkäytöllä on aina voimakkaampia seurauksia, sillä vallanpitäjillä on pääsy sosiaalisiin resursseihin ja mahdollisuus olla näkyvä julkisessa keskustelussa (Pynnönen 2013). Diskurssin kautta tapahtuva kontrollointi on osa sosiaalisen toiminnan kontrollointia, ja siksi valtaeliitin käyttämien diskurssien analyysi on ensisijaisen tärkeää.

Termit kuten turvapaikanhakija, maahanmuuttaja ja pakolainen mielletään herkästi toisilleen arkikielessä synonyymeja. Tyypillisesti kaikki maahantulijat käsitetään kuuluviksi termin maahanmuuttaja alle riippumatta heidän motiivistaan muuttaa, ja maahanmuuttaja on kiistanalainen termi, jolle on vaikeaa antaa yksiselitteistä määritelmää. Siirtolainen määritellään usein “henkilöksi, joka elää tilapäisesti tai pysyvästi valtiossa, johon hän ei syntynyt ja on omaksunut merkittäviä sosiaalisia siteitä kyseiseen valtioon” (Gothóni ja Siirto 2016). Tämän käsitteen alle eivät kuulu turvapaikanhakijat, pakolaiset tai ihmiset, jotka muutoin ovat muuttaneet vastoin tahtoaan.

Maahantulijoiden generalisoituneiden määrittelyiden vuoksi käytän tässä tutkimuksessa yleisesti sanaa turvapaikanhakija, kun tarkoitan henkilöä, joka hakee suojelua ja oleskeluoikeutta vieraasta valtiosta. Turvapaikanhakijalle voidaan myöntää pakolaisen asema tai oleskelulupa suojelun tarpeen perusteella tai jollain muulla perusteella, jolloin hän saa jäädä Suomeen (Gothóni ja Siirto 2016). Pakolainen on henkilö, jolla on pakolaisasema, joten turvapaikanhakija ei siis ole automaattisesti pakolainen (Gothóni ja Siirto 2016). Tutkimuksessa en halua toistaa tai ylläpitää termistön väärinkäyttöä, vaikka

tutkimusaineistossa termejä maahanmuuttaja, pakolainen, siirtolainen ja turvapaikanhakija käytetään rinnakkain ja synonyymeina.

4.2 Aineiston kuvaus: vaalitentit ja vaalikonevastaukset

Tutkimukseni aineisto koostuu Yleisradion keväällä 2019 järjestämistä vaalitentteistä sekä puoluejohtajien vastauksista Yleisradion vaalikoneen kysymyksiin keväällä 2019, sillä halusin laajan otannan kaikkien eduskuntapuolueiden puheenjohtajien puheenvuoroista turvapaikanhakijakeskusteluun liittyen. Eduskuntavaalit keväällä 2019 on perusteltu konteksti turvapaikanhakijoihin liittyvän pelon diskurssin tutkimiseen, sillä ennakkoon turvapaikanhakijoista on mediassa kehystetty yhtä vaaliteemaa (Helsingin Sanomat 4.2.2019). Puoluejohtajien tarkastelu on perusteltua, sillä heidän merkityksensä on medioituneessa politiikassa suuri (Herkman 2015). Erityisesti vaaleja edeltävänä aikana kaikkien puolueiden puheenjohtajat ovat korostetusti esillä mediassa (Herkman 2015).

Päädyin tarkastelemaan nimenomaan Yleisradion vaalitenttejä ja vaalikonevastauksia, sillä valtakunnallisena ja julkisen palvelun periaatteiden myötä se on vakiinnuttanut asemansa objektiivisena viestintäyhtiönä. Televisioitaviin vaaliohjelmiin kuuluvat vaalitentit ovat olleet keskeinen osa julkista vaalikeskustelua kaikissa 2000-luvun vaaleista. Television vaaliohjelmat keräävät edelleen niin Suomessa suurempia yleisöjä kuin yksikään muu kampanjatakahtuma (Pitkänen 2014). Yleisradion vaaliohjelmien keskimääräinen katsojamäärä vuoden 2011 eduskuntavaalien alla oli 635 000 (Markkinointi & Mainonta, 15.4.2011). Aineiston koostaminen puoluejohtajien vaalitenttien puheenvuorosta on perustelua vaalitenttien tunnustetun aseman vuoksi.

Sekä vaalitenttien että -koneiden tarkoituksena on selvittää ehdokkaiden perusteltu kanta erilaisiin poliittisiin ja yhteiskunnallisiin kysymyksiin. Tenteissä pyritään tuottamaan ehdokastaan puntaroivalle äänestäjälle hyödyllistä tietoa esimerkiksi puolueen yleisestä kannasta. On huomionarvioista, että vaalikoneissa ja -tenteissä käytettyjä puheenvuoroja voidaan käyttää myös valituksi tulleen päättäjän poliittisen käyttäytymisen

kontrolloimiseen. Esimerkiksi päättäjän poikkeamat koneelle ilmoitetuista vastauksista tai tenteissä annetuista lausunnoista voidaan huomioida.

Yleisradion vuoden 2019 eduskuntavaaleihin liittyvät vaalitentit ja puoluejohtajien puheet nähtiin suorina lähetyksinä yleisön edessä, ja ne esitti Yle TV1. Yleisradion esittämien eduskuntapuolueiden puheenjohtajien vaalitenttien ajankohdat arvottiin kaikkiaan yhdeksän eduskunnassa edustettuna olevien rekisteröityjen puolueiden kesken (Yle uutiset 18.12.2018). Vaaliteissa mukana ovat Suomen ruotsalainen kansanpuolue (18.3.2019), Kristillisdemokraatit (19.3.2019), Vihreät (20.3.2019), Keskusta (21.3.2019), Suomen Sosialidemokraattinen Puolue (25.3.2019), Kansallinen Kokoomus (26.3.2019), Vasemmistoliitto (27.3.2019), Perussuomalaiset (28.3.2019) ja Sininen tulevaisuus (1.4.2019). Ylen vaaliohjelmat alkoivat kuukautta ennen varsinaista vaalipäivää torstaina 14. maaliskuuta puolueiden puheenjohtajien yhteisellä vaalitentillä.

Tutkimusta varten pyysin Yleisradiolta tekstitykset vaalitenttien puheenvuoroista, sillä näin analyysi oli helpompi rajata koskemaan puoluejohtajien puheenvuoroja. Eduskuntavaaleissa eduskuntapuolueiden puheenjohtajia olivat seuraavat henkilöt: Anna-Maja Henriksson (Suomen ruotsalainen kansanpuolue, myöhemmin tutkielmassa RKP), Sari Essayah (Kristillisdemokraatit, myöhemmin tutkielmassa KD), Pekka Haavisto (Vihreät), Juha Sipilä (Keskusta), Antti Rinne (Suomen Sosialidemokraattinen Puolue, myöhemmin tutkielmassa SDP), Petteri Orpo (Kansallinen kokoomus, yleisemmin Kokoomus), Li Andersson (Vasemmistoliitto), Jussi Halla-aho (Perussuomalaiset, myöhemmin tutkielmassa PS) ja Sampo Terho (Sininen tulevaisuus, myöhemmin tutkielmassa Siniset). Tutkimus keskittyy siis kuvaamaan näiden henkilöiden puhetapoja vaaliteissa ja vaalikonevastauksissa.

Vaalikoneet ovat erityisesti nuorempien äänestäjien keskuudessa yksi keskeisimmistä vaaleihin liittyvistä tiedonlähteistä, ja vuoden 2015 eduskuntavaaleissa neljännes kaikista vaalikonetta käyttäneistä äänestäjistä kertoi vaalikoneen toimineen osana ehdokasvalintaa (Yle Uutiset 8.3.2015). Vaikka on harvinaista, että oma ehdokas valitaan suoraan vain vaalikoneen perusteella, on sen käyttö osana tutkimukseni aineistoa perusteltua vaikuttavuuden vuoksi.

Esimerkiksi Ylen vaalikoneen testivaiheen kolmestakymmenestä seitsemästä väitteestä kolme liittyi suoraan turvapaikanhakijoihin (Yle uutiset 1.2.2019):

3. Maahanmuutto on lisännyt turvattomuutta Suomessa.
2. Suomen pitäisi kaksinkertaistaa vastaan ottamiensa kiintiöpakolaisten määrä 1500:aan vuodessa.
25. Sosiaali- ja terveyspalveluiden sekä koulutuksen rahoittaminen vaatii maahanmuuton merkittävää lisäämistä.
31. Viimeaikaiset tapahtumat osoittavat, että tarvitaan kovempia keinoja puolustamaan järjestystä ja tavallisia ihmisiä.

Testivaiheen jälkeen näistä väitteistä mikään ei päätenyt lopulliseen vaalikoneeseen, mutta lopullisessa vaalikoneessa oli yksi maahanmuuttoa käsittelevä osio, joka kattoi kaikille suunnatut kaksi väitettä sekä yhden alueellisesti vaihtelevan kysymyksen. Lopullisessa vaalikoneessa kaikille ehdokkaille samat väittämät olivat seuraavat:

19. Maahanmuuttajien määrän kasvu on lisännyt turvattomuutta Suomessa.
20. Sosiaali- ja terveyspalveluiden rahoittaminen vaatii työperäisen maahanmuuton merkittävää lisäämistä.

Alueellisesti vaihtelevat kysymykset olivat seuraavat:

21. Uusimaa. Uudellemaalle pitää perustaa lisää osaamiskeskuksia, joissa maahanmuuttajat opiskelevat itselleen nopeasti ammatin ja oppivat kielen.
- 21.Helsinki. Viranhaltijoiden kaksikielisyysvaatimuksia pitää lieventää, jotta maahanmuuttajien työllistyminen helpottuu.
21. Vaasa. Maahanmuuttoa pitää lisätä, jotta maakuntien reunakunnissakin riittäisi asukkaita ja työvoimaa.

4.3 Eettiset kysymykset

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten puoluejohtajien puheenvuorot osallistuvat pelon diskurssin ylläpitämiseen, ja kuvata, millaisia nämä diskurssit olivat. Koska tutkimuksen tarkoituksena on tuottaa laadullista tietoa pelon diskurssista puoluejohtajien puheenvuoroissa, on käytetty tutkimusmenetelmä, kriittinen diskurssianalyysi, perusteltu valinta. Aineistoni keräämiseen ei liity eettisiä ongelmia, sillä sekä vaalitentit että vaalikonevastaukset ovat julkista tietoa. Tämän tietävät myös puoluejohtajat, joiden puheenvuoroihin analyysini keskittyy.

Tutkimusprosessin eettisestä näkökulmasta on kiinnostavaa pohtia, onko kerätty aineisto riittävän laaja, jotta voitaisiin sanoa, että tutkimus tuottaa uutta tietoa pelon diskurssista maahanmuuttokeskustelun kontekstissa. Tutkimukseni tarkoituksena ei ole kuitenkaan tuottaa uutta teoriaa tai laajemmin yleistettäviä tutkimustuloksia, vaan yksinkertaisesti kuvata eduskuntavaaleja edeltäneen keskustelun puhetapoja. Tähän tarkoitukseen aineistoni on mielestäni riittävä. Yleisradion vaalitenttien ja vaalikonevastausten voi katsoa tiivistävän puoluejohtajien mielipiteitä ja kokoavan yhteen lausuntoja, joita he ovat ylipäättään antaneet ennen vaaleja, sillä juuri tämä on niin ikään vaalitenttien ja vaalikoneiden perusajatus. Se, miten pelon diskurssia tuotetaan ja ylläpidetään mediassa tai uutisoinnissa vaalien ympärillä, on erillinen tutkimuskohteensa.

Koska tutkimusmenetelmäni on kriittinen diskurssianalyysi, tulee tehtyjen johtopäätösten ja tutkimustulosten syntyä aineistosta. Analyysini läpinäkyvyyden edistämiseksi toin esille myös katkelmia ja esimerkkejä aineistosta. Tutkimuksen luotettavuuden takaamiseksi minun tuli tutkijana tiedostaa omat ennakkokäsitykseni. Etenkin tutkimusta aloittaessani seurasin vaalien alla käytyä keskustelua tiiviisti. Lukemani ja näkemäni uutiset vaaleista vaikuttivat varmasti ennakkokäsityksiini tiedostamatta. Median kierrättämät vaikutelmat puoluejohtajien asenteista liittyen maahanmuuttoon olivat varmasti läsnä tutkimukseni alkuvaiheessa, vaikka tutkijana keskityin tutkimaan aineistoa neutraalisti.

Tutkimusta tehdessäni tiedostin oman taustani enemmistöryhmään kuuluvana suomalaisena. Ymmärsin tulkitsevani maahanmuuttajia käsitteleviä lausuntoja omasta ja tässä kontekstissa etuoikeutetusta asemastani käsin. En pitänyt tätä ongelmallisena

tutkimusprosessin eettisyyden kannalta, sillä otteeni aineistoon oli kriittinen. Huolellinen aineiston käsittelyn ja analyysin dokumentointi oli keskeinen osa tutkimusprosessiani. Pidin kuitenkin tutkimusta tehdessäni tärkeänä, että tiedostan oman tutkimukseni osallistuvan sosiaalisen todellisuuden rakentamiseen. Kriittinen diskurssianalyysi pyrkii epätasa-arvoisen kohtelun paljastamisen kautta kohteena olevien tukemiseen ja sosiaaliseen muutokseen. Samalla kun tutkimuksessani keskityin tutkimaan sosiaalisen todellisuuden rakentumista diskurssien kautta, halusin myös selvittää miten todellisuutta voisi rakentaa toisin.

4.4 Kriittisen diskurssianalyysin toteutus

Katsoin vaalitentit, ja luin Yleisradiolta samaani tekstityksistä muodostuvaa tekstiaineistoa läpi. Vaalitenttejä käsittelevän aineiston koko oli paperisena 465 sivua. Turvapaikanhakijoita tai maahanmuuttoa ylipäättään käsittelevää aineistoa oli tästä arviolta noin yksi neljäsosaa. Analyysiä aloittaessani olennaista oli aineiston huolellinen lukeminen useaan kertaan, jotta varmistuin siitä, mikä osa aineistosta oli tutkimukseni kannalta relevanttia.

Vaalitenttiaineiston lisäksi luin puoluejohtajien vaalikonevastaukset. Sisällytin aineistooni vaalikonevastauksista sellaiset osiot, jotka olivat keskeisiä tutkimuskysymysteni kannalta. Näiden osioiden valikointi oli varsin suoraviivaista, sillä vaalikoneen väittämässä oli yksi kokonainen maahanmuuttoa käsittelevä osio. Vaalikonevastauksien muissa osioissa ei ollut tutkimuskysymysteni kannalta relevanttia aineistoa. En siis sisällyttänyt niitä osaksi analyysiäni. Ennen varsinaisia vaalikonevastauksissa vastaajan oli niin ikään mahdollista esitellä myös vaalilupauksia ja perusteita omalle valinnalleen. Puoluejohtajista Petteri Orpon, Sari Essayahin ja Sampo Terhon vaalilupaukset olivat mielestäni tutkimuskysymyksieni kannalta kiinnostavia, joten sisällytin ne aineistoon. Vaalikonevastauksista muodostuva aineisto oli pituudeltaan viisi (5) sivua.

Edellä kuvattu aineistooni tutustuminen on ensimmäinen osa analyysiäni. Pynnösen (2013) mukaan tätä diskurssianalyysin tasoa kutsutaan tekstuaaliseksi analyysiksi.

Tekstuaalinen analyysi tarkoittaa tekstitason analyysia, joka toimii tekstin purkajana ja avaajana. Tässä vaiheessa pyrin lukemaan aineistoa selvittäen, mitä pelosta ja turvapaikanhakijoista sanotaan. Lukiessani aineistoa tekstin tasolla käytin sisällönanalyysiä välineenä järjestämään aineistoa tiiviiseen ja selkeään muotoon. Sisällönanalyysi oli minulle nimenomaan väline erotella aineistosta tutkimuskysymysteni kannalta oleellinen sisältö.

Aineistoa läpikäydessäni totesin, että on tulkinnanvaraista, milloin puhuja käsittelee puheenvuorossaan maahanmuuttoa tai pelkoa – saati molempia samaan aikaan. Kuten Wodak (2011, 624) toteaa, yksittäisten lausumien merkitystä on vaikea ymmärtää katsomatta kokonaisuutta ja kontekstia, ja toisaalta kokonaisuuden ja kontekstin merkitystä ei kykene ymmärtämään ilman yksittäisten lausumien analyysiä. Pääsääntöisesti tutkimusaiheeni ei aineistossa sivuta rajatusti vain tietyissä kysymyksissä, vaan maahanmuutto- ja pelko-aihepiiriin tulkittavia osioita oli eri puolilla puheenvuoroja. Aineistoon tutustuessani koin tarkoituksenmukaiseksi teemoitella värikoodeilla aineistosta turvapaikanhakijoita ja pelkoa kommentoivia tekstejä – esimerkiksi silloin, kun ne eksplikoidaan sanavalinnoilla, kuten maahanmuuttaja, maahanmuutto, pakolaiskriisi. Sisällytin aineistoon myös sellaisia puheenvuoroja, joissa yhteys tutkimusaiheeseen ei ole näin ilmeinen, kuten viittaukset etnisyyteen tai “suomalaiseen kulttuuriin”.

Pynnösen (2013) mukaan tekstuaalista analyysiä seuraa diskurssianalyysi. Siirryin tekstianalyysin jälkeen tunnistamaan aineistosta sellaisia yleisimpiä diskursseja, joissa jaettuja merkityksiä ja tulkintoja tuotettiin ja ylläpidettiin. Tässä analyysivaiheessa tarkastelin ja luin aineistoa eri tavoin. Kokosin kaikki puheenvuorot yhdeksi dokumentiksi, ja toisinaan luin tätä kokonaisuutta läpi. Välillä palasin yksittäisten puoluejohtajien puheisiin ja tenttivastauksiin, jotka olin myös eritellyt omiksi dokumenteikseen. Tämän analyysin vaiheen tavoitteena oli kuvata diskurssin muotoutumista, sitä miten ja millaisina turvapaikanhakijat kuvataan ja mitä merkityksiä kuvailulla on. Tutkielmani seuraavassa luvussa kuvaan diskurssianalyysini tuloksia, eli selitys, tulkinta ja kritiikki -trikotomian keskimmäistä osiota (Wodak 2011, 625).

5 Analyysi ja tulokset

Tässä luvussa keskiössä on niiden puhetapojen kuvaus, joita puoluejohtajat käyttävät turvapaikanhakijoita käsittelevissä puheenvuoroissaan. Ensimmäinen tutkimuskysymykseni oli, miten puoluejohtajien puheenvuorot osallistuvat pelon diskurssin ylläpitämiseen turvapaikanhakijoita käsittelevässä keskustelussa. Vaikka poliittinen puhe on aina suhteessa ympäröivään yhteiskuntaan ja vallitsevan ajankohdan diskursiiviseen ilmapiiriin, ajattelen, että puoluejohtajilla on vaaliteissa ja vaalikonevastauksissa todellinen mahdollisuus tehdä kielellisiä valintoja, joilla on seurauksia. Näin pyrin ohjaamaan analyysiäni kohti subjektiivista ihmiskäsitystä. Kaikki puoluejohtajat osallistuivat puheenvuoroillaan keskusteluun, jossa yhdistyvät pelko ja turvapaikanhakijat.

Sisältöanalyysin jälkeen totesin, että lopullisessa, pelkoon ja turvapaikanhakijoihin rajautuvassa aineistossa esiintyviä puheenaiheita olivat media, kriisit, suomalaisuus ja turvattomuus. Tämä ei ollut yllättävää, sillä Ylen vaalikoneen “maahanmuuttajien kasvu on yhteydessä turvattomuuden kasvuun” -väitettä voi itsessään pitää vähintäänkin johdattelevana. Jo kysymyksenasettelusta voi päätellä vallitsevan maahanmuuttajadiskurssin tulevan luetuksi osana kriisiä.

Vastaukset tähän kysymykseen jakautuivat kahtia; Essayah, Sipilä, Orpo, Halla-aho ja Terho totesivat olevansa jokseenkin tai täysin samaa mieltä, ja Rinne, Andersson, Henriksson ja Haavisto puolestaan jokseenkin eri mieltä. Kaikissa vastauksissa, eri- tai samanmielisyydestä huolimatta, turvattomuuden kokemus tunnustettiin. Puheenvuoroissa ihmisten kokemalle turvattomuudelle annettiin ymmärrystä ja tukea, mikä osaltaan legitimoit turvattomuuden kokemuksen:

On ymmärrettävää, että vuoden 2015 tilanne aiheutti epävarmuutta ja huolta ihmisten keskuudessa. Rinne, SDP

Monet ihmiset ovat kokeneet turvattomuutta, eikä ihmisten kokemuksia sovi vähätellä. Sipilä, Keskusta

Seuraavissa alaluvuissa vastaan toiseen tutkimuskysymykseeni:

TK 2: Millaisia maahanmuuttoon liittyvät diskurssit ovat turvapaikanhakijoita käsittelevissä puoluejohtajien puheenvuoroissa?

Vastaan tutkimuskysymykseen kuvaamalla aineistosta tarkemman analyysin alle rajautuneita diskursseja: luotettavan Suomen diskurssi, kansakuntadiskurssi, hyödyllisen maahanmuuton diskurssi ja uhkaavan pelon diskurssi. Retorinen diskurssi, jota analysoin jokaisen diskurssin kohdalla erikseen, kytkeytyi luontevasti osaksi kokonaisuutta, sillä esimerkiksi Jokisen ja kollegoiden (1993) mukaan retorinen argumentaatio on erottamattomasti sidoksissa hegemonisten diskurssien rakentamiseen ja purkamiseen.

5.1 Luotettava Suomi

Luotettavan Suomen diskurssi kannattelee ajatusta yhtenäisestä, vakaasta kansakunnasta. Diskurssissa on nationalistisia kaikuja, mikä kytkee sen voimakkaasti nimenomaan pelkoon. Diskurssi suuntaa voimakkaasti kohti tulevaisuutta, jossa pelon ja turvattomuuden torjuu horjumaton ja yhteinen Suomi. Vaalien alla on varsin luontevaa ja ymmärrettävää, että puoluejohtajat pyrkivät tarjoamaan tällaisia ratkaisuja. Osassa luotettavan Suomen diskurssia esiintyi vaalipuheelle voimakasta ja julistavaa kieltä, kuten tässä Essayahin puheenvuorossa, jossa “visioidaan” tulevaisuuden Suomea ja kohdennetaan puhe kasvottoman televisioyleisön sijaan “sinulle”, yksittäiselle kuulijalle:

Kristillisdemokraattien visio tyytymättömyyden ja epävarmuuden keskellä on Suomi, johon voit luottaa. – Suomi, johon voit luottaa, ei käperry sisäänpäin, vaan se rakentaa turvallisuutta itselleen ja muille monenkeskisten järjestöjen, kuten YK:n ja ETYJ:n puitteissa. Essayah, KD

Etenkin silloin, kun maahanmuuton uhkakuva oli puheenvuoroissa merkittävässä osassa, lausumissa näkyi voimakas tarve korostaa turvallisuutta ja luotettavaa kotimaata. Uhkaavien tulevaisuudenkuvien rinnalla kasvavat myös vaatimukset kansallisen

identiteetin vahvistamisesta (Keskinen ja Vuori 2012), mihin luotettavan Suomen diskurssin voi katsoa myös pyrkivän.

Luotettavan Suomen eräissä hallitsevassa retorisessa diskurssissa esitettiin tavoiteltavia asioita ilman konkreettisia tai selkeitä keinoja niihin pääsemiseen. Ominaista tälle retoriselle diskurssille olivat toteavat lauseet, joissa asioiden olemassaolo todetaan ottamatta kantaa tai asettamatta ehdottomia tavoitteita.

Juha Sipilä sanoi tänään, että on iljettävää, kuinka esim. Jussi Halla-aho ja Paavo Väyrynen flirttailevat kuolemalla ja raiskausrikoksilla, jotta saisivat valtaa. Jaatteko Sipilän arvion raiskausten poliittisesta käytöstä? Haastattelija
Ongelmahan on vakava. Kyllä siihen on poliitikkojenkin puuttuttava. Näitä asioita on uskallettava nostaa esiin. En tarkkaan tiedä, mihin viittaat, mutta tähän myös poliitikkojen pitää puuttua. Sipilä ajatteli, että tätä käytetään hyväksi poliittisesti, jotta päästään valtaan. Poliitikkojen täytyy auttaa ratkaisemaan asiaa. Tietenkään näitä ei pidä politisoida vaan nähdä kysymyksinä, jotka ratkaistaan. Terho, Siniset

Puheenvuorossa Terho toteaa asioiden olemassaolon ottamatta niihin kuitenkaan mitenkään kantaa; “siihen täytyy poliitikkojen puuttua”, hän toteaa, vaikkei “tarkalleen tiedä” mitä haastateltava tarkoittaa. “Siihen” mihin Terhon mielestä poliitikkojen täytyy puuttua, voi olettaa tarkoitettavan raiskausrikoksia, joiden instrumentaalista käytöstä poliittisen agendan asettamisessa haastateltava kysyy. Tässä puheenvuorossaan Terho käyttää passiivimuotoa puhuessaan tarvittavista toimenpiteistä; “on puuttuttava, täytyy auttaa, ei pidä politisoida”. Toteamalla, että “asioita on uskallettava nostaa esiin” hän implikoi myös, että rikollisuuden puuttumisessa on kyse ennen muuta rohkeudesta.

On kiinnostavaa, että kun Terho puhuu tarvittavista ratkaisuista, hän käyttää poliitikot-passiivina, ikään kuin sulkeakseen itsensä ulos “poliitikot”-kategoriasta. Aiemmin samaan puolueeseen kuulunut Halla-aho puolestaan hyödyntää puheenvuoroissaan monikon ensimmäistä persoonaa, eli “meinä” puhumista. “Meinä”-puhuminen oli tyypillinen retorinen keino, jota muutkin puoluejohtajat käyttivät luodakseen itsestään (ja kenties myös puolueen kannattajista) kuvaa stabiilina, yhdenmielisenä ryhmänä.

Perussuomalaisten repeytyttyä kahdeksi puolueeksi konsensushenkisyyden vahvistamista voi pitää juuri Halla-aholle erityisen tarpeellisenä tehokeinona:

Tavoitteemme on hyvinvoiva, turvallinen, vauras ja eheä Suomi. Sellainen, jonka suomalainen voi kokea olevan omalla asiallaan. Oli hän mies tai nainen, kaupunkilainen tai maalainen, nuori tai vanha. Siksi puhumme niin paljon asioista, jotka uhkaavat tätä tavoitetta. Halla-aho, PS

Yhdessä tekemistä ja me-henkeä kuuluu myös Henrikssonin puheenvuoro, jossa hän esittää Suomen olevan yksi maailman parhaista maista yhteistyön ansiosta. Luottamus saa ensisijaisen merkityksen, jotta asia olisi näin vastedeskin.

Yhdessä tekemällä Suomesta on rakennettu yksi maailman parhaista maista. Tekemällä yhdessä enemmän saamme enemmän aikaan vastakin. Siksi Suomeen tarvitaan johtajuutta, joka riitojen sijaan rakentaa luottamusta ja yhteistyötä. Henriksson, RKP

Yhteistyö ja -henki näkyivät voimakkaasti luotettavan Suomen diskurssissa, sekä myöhemmin käsiteltävässä hyödyllisen maahanmuuton diskurssissa. Luotettavan Suomen diskurssissa esiintyi runsaasti lupauksia yhteisen tulevaisuuden puolesta, mutta oleellista ja määrittelevää diskurssille oli, että “yhteinen ja parempi” tulevaisuus taataan nimenomaan “kantasuomalaisille”:

Kansalaisen ei pidä tyytyä siihen, että hän on lastuna laineilla. Hänen oikeutensa ja velvollisuutensa on olla perämies yhteisessä veneessämme nimeltä Suomi. Hyvät tavoitteet eivät riitä päätöksenteossa. Keinojen pitää edistää tavoitteita. – Tiukka maahanmuuttopolitiikka, joka suojelee suomalaisia työmarkkinoita, yhteiskuntarauhaa ja julkista taloutta. Halla-aho, PS

Luotettavan Suomen diskurssista oli löydettävissä puoluejohtajan oman henkilökohtaisen velvollisuuden täyttämisen ja vastuunkannon tematiikkaa. Kontekstin huomioon ottaen tämä retoriikka on erityisen järkeenkäypä, henkilöityyhän puolueiden vaalikampanjointi

voimakkaasti puolueiden puheenjohtajiin. Tässä Orpon puheenvuorossa käy hyvin ilmi pyrkimys ilmaista henkilökohtainen vastuunkanto:

Hyvät suomalaiset, isot ratkaisut perustuvat luottamukseen. Ja suomalaiset ovat maailman luotettavin kansa. Me olemme aina pärjänneet vaikeissakin paikoissa yhdessä. Siksi Suomesta on tullut yksi maailman parhaista maista. Turvallinen, kansainvälinen ja innostava. Ja sellaisena minä haluan sen myös pitää. Minä haluan vahvistaa sitä, että rakennamme Suomea jatkossakin toisiimme luottaen ja toisiamme arvostaen. Orpo, Kokoomus

Osana luotettavuutta diskurssissa puhuttiin myös varautumisesta. Vahvistamalla mielikuvaa järkkymättömästä valtiosta ennakoidaan tulevaisuudessa mahdollisesti edessä olevaa vahinkoa (Ahmed 2004), ja pyritään hallita jotain, mikä koetaan hallitsemattomaksi – tässä yhteydessä siis maahanmuuttoa ja sen myötä syntyvää turvattomuutta. Tämä mukailee poliittisen teorian ajatusta siitä, että pelkoa käytetään keinona vallan legitimitettiin:

Teidän vaaliohjelmassanne mainitaan turvallisuusuhkana hallitsematon maahanmuutto. Viitanee vuoteen 2015 ja turvapaikanhakijatilanteeseen. Viimeisenä 3 vuotena turvapaikanhakijoita on tullut keskimäärin kymmenesosa tästä. Miksi käytätte tällaista uhkakuva? Haastattelija

Koska tällainen tilanne voi eskaloitua. 2015 nähtiin, miten nopeasti tällainen tilanne voi syntyä. Sen jälkeenhän seurasi tilanne, jossa Venäjältä tuli Suomeen turvapaikanhakijoita. Emme olleet varautuneet siihen lainkaan. Essayah, KD

Hallitsematon maahanmuutto ei teistä ole käsite, jota käyttävät lähinnä maahanmuuttokriittiset piirit? Haastattelija

Kyllä sitä käyttävät kaikki ja viranomaiset myös. Siksi varaudumme monin tavoin, että maahanmuutto olisi hallittua ja pystymme käymään turvapaikanhakijoiden prosessit läpi huolella, ja pystymme katsomaan, kenelle turvapaikka kuuluu. Essayah, KD

Hallitsemattoman maahanmuuton käsite esiintyi aineistossa vain Essayahin ja Terhon käyttämänä. Käsitteellä turvapaikanhakijat ja maahanmuuttajat representoidaan vaikeasti ennakoitavaksi ja kontrolloimattomaksi parveksi, massaksi tai joukoksi, joka saattaa levitä hallitsemattomasti kuin pandemia konsanaan. Myös tällä murennetaan maahanmuuttaja-kategoriaan kuuluvien henkilöiden yksilöllisyyttä. Muiden tehostesanojen tapaan hallitsemattoman maahanmuuton käsite on eittämättä alkanut elää omaa elämäänsä ja siten vaikuttanut merkittävästi koko diskurssiin, siihen miten maahanmuutto yleisesti mielletään ja näin esimerkiksi haastattelijan mainitsemaan vaaliohjelmaankin.

5.2 Kansakunta-diskurssi

Kuten aiemmissa luvuissa on kuvattu, Suomessa julkisuudessa käyty monikulttuurisuuskeskustelu keskittyy tyypillisimmillään kaikkeen siihen, mikä ei ole yhteistä. Tähän me ja he -ajattelu kytkeytyy oleellisesti tyypilliseen pelkopuheeseen. Tämä korostui myös aineistossa; samalla rakennetaan mielikuvaa enemmistön kansallisesta identiteetistä, johon lukeutuvat kollektiiviset narratiivit esimerkiksi talvisodasta:

Hyvät ystävät, ei ukkini taistellut sen vuoksi, että käpertyisimme kansakuntana sisäänpäin. Sipilä, Keskusta

Jo Snellman sanoi aikanaan: ”Isänmaallisuus on sitä, että laittaa maansa edun oman etunsa edelle.” Siis yhteisönsä edun itsensä edelle. Terho, Siniset

Kollektiivisten narratiivien luominen tapahtuu Sipilän puheenvuorossa henkilökohtaisen kokemuksen kuvaamisella, mikä voikin herättää yleisön mielenkiinnon yleistä kuvausta tehokkaammin (Maasilta 2018, 55). Terhon puheenvuoro puolestaan vetoaa laajempaan käsitykseen siitä, mikä on suomalaista. Kansakunta-diskurssissa kasvatetaan nationalistisia vaatimuksia sekä tiukemmasta rajautumisesta suhteessa “niihin, jotka koetaan toisiksi”. Tämä on tyypillistä kriisitilanteessa (Keskinen ja Vuori 2012). Kriisijulistuksia ja -kertomuksia käytetään politiikassa oikeuttamaan paluuta niihin

arvoihin ja perinteisiin, joiden koetaan olevan uhattuna. Tässä kontekstissa maahanmuutto on instrumentti, jonka avulla esimerkiksi isänmaallisuus tuodaan keskusteluun:

Miksi nyt olemme neuvottomia? Minä kerron, miksi. Koska peruskysymyksiin vastataan perusarvoilla. Me olemme hämmentyneitä, koska olemme unohtaneet perusarvot. Olemme jopa alkaneet häpeillä puhua niistä. Kaikenlaiset tuulentuomat muotivirtaukset – saavat enemmän tilaa lehdissä kuin omat perinteemme. Mutta muotivirtauksille ei voi rakentaa mitään pysyvää. Siksi minä sanon teille, että ensimmäinen askel kohti ratkaisuja ja parempaa itsetuntoa, on sanoa suoraan se, mikä nykyään liian harvoin sanotaan. Suomalainen elämäntapa on hyvä ja oikea. Suomalaiset perusarvot: vapaus, rehellisyys, ahkeruus ja isänmaallisuus ovat se perusta, jolle menneisyytemme on rakennettu ja ne ovat se perusta, jolle myös tulevaisuutemme voidaan rakentaa. Terho, Siniset

Terho esittää, että nykytilanteessa suomalaiset ovat neuvottomia, jonka voi tulkita tarkoittavan avuttomuutta tai hämmentyneisyyttä. Tämä tila johtuu Terhon mukaan siitä, että perinteille ja “suomalaisille perusarvoille” ei ole annettu tilaa mediassa. Hän peräänkuuluttaa suomalaisille parempaa itsetuntoa, johon päästään vapaudella, rehellisyydellä, ahkeruudella ja isänmaallisuudella. Nämä hyveet ovat Terhon mukaan ominaisuuksia, jotka kiinnittyvät nimenomaan suomalaisuuteen. Kansakunta-diskurssissa alleviivataan suomalaisuutta, ja sen erityislaatuisuutta suhteessa “muihin kulttuureihin”. Diskurssi vahvistaa kuvitteellista ryhmäkategoriaa “kansakuntaan kuuluvista”, siis “suomalaisista”. Kategoriaan kuulumisen edellytyksiä ei selvennetä tarkemmin, mutta tulee selväksi, että kategorian kriteereitä “maahanmuuttaja” ei välttämättä koskaan täytä, sillä hän kuuluu “toisiin”. Tähän ryhmäkategorisointiin kuuluu oleellisesti myönteinen itsen esittäminen ja negatiivinen toisen esittäminen – nämä ovat olennaisia toisiaan täydentäviä diskursiivisia strategioita (Wodak 2013, 6), joita kansakunta-diskurssistakin löytyi:

Meille Suomi on suomalaisten koti, suomalaisten edunvalvoja ja suomalaisten turvapaikka maailmassa. Mielestämme toisten kotiin ei voi mennä uhoamaan ja

vaatimaan. Kansallismielisyys ei tarkoita vihaa muita kohtaan. Kansallismielisyys on kiintymystä omaan ja halua puolustaa sitä. Halla-aho, PS

Yllä olevassa lausunnassa Suomi on “meille – suomalaisten koti”, turvapaikka suomalaisille. Kotimaata kuitenkin uhkaavat “uhoavat” ja “vaativat” toiset, millä Halla-aho oikeuttaa vihasta erottuvan luonnolliseksi implikoidun “terveen” halun puolustaa Suomea. Kansallismielisyyden käsite määritellään omista lähtökohdista käsin, mikä on tyypillistä äärioikeiston agendan asettamisen strategiassa (Wodak 2015). Syitä turvattomuuteen haettiin kansakunta-diskurssissa oikeisto-populistiselle kielenkäytölle tyypillisesti (mm. Wodak 2015) kiertelemättä ja siekailematta joko maahanmuutosta ilmiönä tai maahanmuuttajista yksilöinä. Tällainen keskustelu on omiaan kierrättämään pelkoa:

Kuitenkin turvapaikkaa odottavien ja sitä vaille jääneiden ja palautusta odottavien joukossa riski radikalisoitua on olemassa, kuten Turun puukotustapaus osoitti. Lisäksi tiettyjen kansallisuuksien kohdalla mm. seksuaalirikosten määrä on huomattavasti kantaväestöä suurempi. Essayah, KD

Edellä oleva puheenvuoro muodostaa suomalaisten lisäksi uuden identiteetikategorian, johon lukeutuvat “tietyt” maahanmuuttajat. Tähän kategoriaan kuuluvat edellä lausutun perusteella turvapaikanhakijat, jotka eivät ole vielä saaneet turvapaikkaa, tai ovat jääneet sitä vaille, ja jotka ovat omalla toiminnallaan aiheuttaneet turvattomuutta. Tällainen puhe “rikollisista” tartuttaa sanan voimakkaasti tietyn värisiin ruumiisiin ja oikeuttaa heidän kohtelunsa rikollisina. Aineiston lausunnoissa muistettiin myös todeta, ettei kaikkia voi niputtaa samaan ryhmään:

Turvallisuus- ja maahanmuuttoviranomaiset ovat onnistuneet hyvin työssään suurien haasteiden keskellä. On kestävämpää, että jotkut meille tulleista turvapaikanhakijoista ovat omalla toiminnallaan aiheuttaneet turvattomuutta. Rikoksiin syyllistyneet on saatettava vastuuseen teoistaan. Ihmisiä ei kuitenkaan pidä leimata ryhminä, ja Suomi tarvitsee enemmän työperäistä maahanmuuttoa. Orpo, Kokoomus

“Rikollinen”-sanan tarttuminen tiettyihin ihmisryhmiin altistaa ryhmän etniselle profiloinnille (Ahmed 2004). Kun kansalaisuuksien ja seksuaalirikosten kytkös toistetaan riittävän monta kertaa maahanmuuton kontekstissa, se vakiintuu ajattelumalliksi. Silloin ajattelumallia purkavat sanat kuten “jotkut” tai “tietyt” tai “eivät kaikki” menettävät merkityksensä, ja toimivat diskurssissa oikeastaan vain kaiken näiden sanojen jälkeen tulevan. Tämä “oikeuttamisen” strategia on tyypillinen oikeistopopulistisessa kontekstissa hyödynnetty tehokeino, jolla vältetään rassistiksi “leimautuminen” (Wodak 2015).

Tietyt, lähinnä Afrikasta ja Lähi-Idästä saapuneet maahanmuuttajat ovat räikeästi ylliedustettuna väkivalta- ja seksuaalirikostilastoissa. Lisäksi he tuovat Suomeen uudentyyppistä rikollisuutta kuten uskonnollista väkivaltaa ja pikkutyttöjen systemaattista jahtaamista. Halla-aho, PS

Yllä Halla-aho kytkee turvattomuuden tunteen tiettyistä maista saapuneisiin maahanmuuttajiin ja heidän tekemiinsä rikoksiin sekä uudenlaisten rikollisuusmuotojen tuomisiin suomeen. Tyypillistä oikeistopopulistisille liikkeille on perustuminen tiettyyn ymmärrykseen “tavallisista ihmisistä”, eli “kantasuomalaiseksi” mielletyn ryhmän kompleksisuuden ja monimuotoisuuden sivuuttaminen. Kansakunta-diskurssissa siis tehdään selkeä ero “meidän” ja “muiden” välille. Kun vainoa pakenevista yksilöistä tehdään syyllisiä kansakunnan pelkoon (Öniş ja Kutlay 2020), luodaan perusteita uusille rajavalvonnan muodoille tai laajennetaan tiedustelu-, valvonta-, ja vangitsemisoikeuksia. On selvää, että kansakunnan turvallisuus asettuu etusijalle.

Suomeen on tullut enemmän humanitaarista maahanmuuttoa kuin pystymme vastaanottamaan ja kotouttamaan. Koko turvapaikkaprosessi pitää siirtää EU:n ulkopuolelle. Rikolliset maahanmuuttajat on voitava karkottaa. Terho, Siniset

5.3 Uhkaavan pelon diskurssi

Uhkaavan pelon diskurssissa tunnustettiin pelon ja turvattomuuden olemassaolo, ja näitä puitiin niiden perimmäisestä todellisuudesta käsin. Vastakohtana edellä käsiteltyyn kansakunta-diskurssiin, uhkaavan pelon diskurssissa syitä pelkoon ja turvattomuuden kokemuksiin haettiin laajasti maahanmuuton ulkopuolelta, kuten esimerkiksi maailman tilanteesta. Näiden puheenvuorojen voi katsoa asettuvan haastamaan edellisissä kappaleissa kuvattujen diskurssien kantaman nationalistisen hegemonian.

Turvattomuutta maailmalla ja Suomessa ovat aiheuttaneet kriisit, sodat ja ympäristöpakolaisuus. Vuoden 2015 pakolaiskriisi, joka ravisutteli koko Eurooppaa, kertoi myös Euroopan huonosta valmistautumisesta Syyrian ja Irakin kaltaisten kriisien hallintaan ja seurausvaikutusten hoitamiseen. Haavisto, Vihreät

Haaviston puheenvuorossa turvattomuuden taustalla on perimmäisinä syinä suuria ilmiöitä; kriisi, sota ja pakolaisuus, ei yksilön toiminta. Yksilönä maahanmuuttaja irtaantuu pakolaiskriisin ytimeistä myös sillä, että Haavisto toteaa pakolaiskriisin syyksi Euroopan huonon kriisihallintavalmistautumisen. Turvattomuuden tunne on siis Haaviston mukaan seurausta yksittäistä henkilöä suuremmasta ilmiöstä. Näin purettuna yhteiskuntaan kohdistuva uhka ei tässä diskurssissa saa kenenkään kasvoja tai takerru kuvitteellisiin kategorisoituihin ihmisryhmiin. Tällainen lähestymistapa turvattomuuden ja pelon käsittelyyn mahdollisti diskurssissa pelon objektiivisemmän käsittelyn.

Yhteiskunta on tilastollisesti jo pitkään muuttunut turvallisemmaksi. Eri rikokset, nuorisojengit ja tapa, jolla niistä tiedotetaan johtaa helposti pelkoon ja turvattomuuteen. Andersson, Vasemmistoliitto

Andersson nostaa esille kriisiuutisoinnin ja median tavan käsitellä tapahtuneita rikoksia. Hän katsoo näiden itsessään lietsovan pelkoa ja johtavan tunteeseen turvallisuuden heikentymisestä. Samanlainen ajatusketju on tulkittavissa myös Essayahin puheenvuorosta, joka hakee koetusta turvattomuudesta syitä sille, että yksilöt hakevat turvaa esimerkiksi ääriliikkeistä:

Ilmastonmuutos ja pakolaiskriisit aiheuttavat suurta epävarmuutta. Reaktiona turvattomuuteen ja voimattomuuteen globalisoituvassa maailmassa, ääriliikkeet ja ideologiat löytävät kasvualustaa. Essayah, KD

Diskurssille ominaista oli pyrkimys haastaa pelon tunne ja rationalisoida siitä eteenpäin vieviä ratkaisukeinoja. Ratkaisuina turvattomuuteen ja kriisiytymiseen esitettiin integraatiota ja suunnitelmallisempaa kotouttamista, poliisin resurssien lisäämistä sekä asennemuutosta:

Paras lääke turvattomuuden tunteeseen on eriarvoisuuden poistaminen ja yhteiskunnallinen tasa-arvo, hyvä kaupunkisuunnittelu sekä riittävä määrä lähipoliiseja. Andersson, Vasemmistoliitto

On ymmärrettävää, että vuoden 2015 tilanne aiheutti epävarmuutta ja huolta ihmisten keskuudessa. Myös sen vuoksi on tärkeää, että maahan muuttavien ulkomaalaisten kotoutumista tuetaan nykyistä tehokkaammin ja suunnitelmallisemmin. Sekä yhteiskunnan että yksilön kannalta kotoutuminen on aina velvollisuus. Rinne, SDP

Tässä diskurssissa pelko itsessään näyttäytyy uhkaavana ja yhteiskuntarauhaa haastavana, riippumatta siitä mistä pelko johtuu. Rinne toteaa, että epävarmuuden ja huolen vähentämisen vuoksi on oleellista etsiä ratkaisukeskeisiä lähestymistapoja. Tässä diskurssissa ei niinkään ilmaistu kiinnostusta etsiä pelon syytä, vaan pelko ja turvattomuuden tunteet nähtiin itsessään vahingollisina ja pohjimmiltaan jopa osittain itse itsensä aiheuttajina.

Olen huolissani yhteiskunnallisen keskustelun kärjistymisestä. Ja siitä, että ymmärrys erilaisia ihmisiä kohtaan hiipuu. Henriksson, RKP

On merkityksellistä, että uhkaavan pelon diskurssissa ilmaistiin tarpeita monimuotoisuuden ja erilaisuuden ymmärrykselle. Tämän voi katsoa toimivan

vastavoimana kansakunta-diskurssissa vallitseville nationalistiselle mieltymyksille. Lisäksi tämä diskurssi haastoi muut keskustelua hallitsevat diskurssit pyrkimällä tuomaan esiin vähemmistöjen äänen.

Tärkeintä meille on nyt se, että nostetaan pakolaiskiintiö. Pakolaisethan ovat todella heikossa asemassa. YK on katsonut, että he tarvitsevat kansainvälisen suojelun. Siksi olemme sanoneet, että pakolaiskiintiötä pitäisi nostaa. Nyt se on alle 1 000. Sitä olisi varaa nostaa. Pakolaisia on otettu Suomeen jo monta kymmentä vuotta. Monet heistä ovat sopeutuneet ja kotoutuneet erittäin hyvin. On huono asia, että Suomeen syntyy paperittomia ihmisiä. He ovat helposti ihmiskaupan uhreja. Henriksson, RKP

Tässä Henriksson puhuu pakolaisista ryhmänä, joka on rajaukseltaan tarkempi kuin esimerkiksi aiemmin käsitelty “suomalaisten” ryhmä. Hän antaa ryhmään kuulumisen edellytyksiä, kuten Yhdistyneiden kansakuntien määritelmän. Puheenvuorossaan hän tuo esille myös pakolaisten heikon aseman, ja perustelee esimerkiksi syitä paperittomien oikeusturvaan sillä, että he saattavat päätyä ihmiskaupan uhreiksi. Syy auttaa turvattomassa asemassa olevia henkilöitä ei tässä puheenvuorossa kumpua yhtä suoraan enemmistön turvallisuuden suojelemisen tarpeesta kuin muissa diskursseissa. On merkityksellistä, että Henriksson toteaa tällaisessa kontekstissa monien pakolaisten sopeutuneen ja kotoutuneen hyvin, sillä toteamusta ei seuraa esimerkiksi minkäänlaista kansakunta-diskurssille tyypillistä rikollisuuteen liittyvää puhetta.

5.4 Hyödyllisen maahanmuuton diskurssi

Tarvitsemme ulkomaista työvoimaa, jotta marjat tulevat poimituksi. Sipilä, Keskusta

Aineistossa vallitseva hyödyllisen maahanmuuton diskurssi liittyy niin ikään laajempaan poliittiseen keskusteluun maahanmuutosta, jossa maahanmuutolla on vain välineellinen arvo, eli sen tulee jollain tavoin hyödyttää yhteiskuntaa ollakseen arvokasta (mm. Herneaho 2018). Turvattomuus ja pelko kytkeytyvät hyödyllisen maahanmuuton

diskurssiin oleellisesti siten, että tässä diskurssissa tuottava ja yhteiskuntaa hyödyttävä maahanmuuttaja koetaan vähemmän uhkaavaksi.

Uskon, että maahanmuuttaja, joka osaamisensa tai koulutuksensa avulla pystyy työllistymään, arvostaa samoja asioita kuin kantaväestökin: turvallisuutta, tasa-arvoisuutta, sitä ettei meillä ole gettoutuvia lähiöitä tai eriytyviä kouluja. On harhainen ajatus, että lähiöissä syrjäytyvät maahanmuuttajat olisivat vetotekijä, jolla houkutellaan osaajia ulkomailta. Halla-aho, PS

Tässä lausunnossa Halla-aho erittelee kaksi alakategoriaa maahanmuuttaja-kategorian sisälle. Hän tyypittelee yhdeksi ryhmittymäksi ”osaamisensa ja koulutuksensa avulla työllistyvät maahanmuuttajat”, jotka tässä lausumassa rinnastuvat kantaväestöön, sillä he ”arvostavat samoja asioita”. Vaikka kantaväestön ryhmäkategoria onkin tiukasti kontrolloitu, on osaava ja työllistynvä maahanmuuttaja jo lähempänä tähän kategoriaan pääsemistä, kuin ”lähiössä syrjäytyvä maahanmuuttaja”. Tämä kategorisointi asettaa toisilleen vastakkaiseksi ”syrjäytyvät” ja ”hyödylliset” maahanmuuttajat”, liittäen vain jälkimmäiseen myönteisiä ominaisuuksia (jotka ovat samalla samankaltaisuuksia ”kantaväestön” kanssa). On tulkittavissa, että hyödyllisten maahanmuuttajien ryhmä kuuluu osaksi ”onnistuneesti kotoutuneiden” ryhmää, ja tähän onnistuneen kotoutumisen tarpeeseen aineistossa viitataan monesti. Tällaisessa diskursiivisessa strategiassa sekä kutsutaan ihmisiä mukaan (inkluusio) että suljetaan heitä pois yhteisen piiristä (ekskluusio).

Kansalaisuudesta käydyissä nykykeskusteluissa yhä keskeisemmällä sijalla ovat osallisuuteen, osallistumiseen ja kuulumiseen liittyvät kysymykset. Osallisuutta ovat kansalaisjärjestöissä toimiminen ja poliittinen vaikuttaminen, mutta myös muut jokapäiväiset vaikuttamisen tavat (Vuori 2012), joista tässä diskurssissa korostuu erityisesti työssä käyminen. Hyödyllisen maahanmuuton diskurssissa taloudellista vaurautta luovat, työperäiset maahanmuuttajat oltiin valmiita hyväksymään osaksi suomalaista yhteiskuntaa. Tämä muistuttaa Wodakin (2015) kuvaamaa kantaväestöenemmistön tyypillistä asennoitumista maahanmuuttoon; ”ihannemaahanmuuttaja” on osaava ja hyödyllinen, ”ei-toivottu maahanmuuttaja” puolestaan humanitäärisin syin

maahan tullut “köyhä ja kouluttamaton”. Sotaa pakenevien tai muutoin hädässä olevat ihmiset implikoitiin aineistossa mahdollisesti uhkaaviksi, tai ainakin humanitaariseen maahanmuuttoon liitettiin “lieveilmiöitä”.

Työperäisellä maahanmuutolla, opiskeluun liittyvällä maahanmuutolla, humanitäärisellä maahanmuutolla tai perhesiteisiin perustuvalla maahanmuutolla kaikilla on omat vaikutuksensa ympäröivään yhteiskuntaan. Maahanmuuttoon liittyy tiettyjä lieveilmiöitä esimerkiksi rankoista oloista tulevien humanitääristen maahanmuuttajien kohdalla. Rinne, SDP

Tässä lausumassa “lieveilmiön” voi implikoida tarkoittavan potentiaalista uhkaa turvallisuudelle. Niin ikään humanitaarista maahanmuuttoa, johon kuuluu esimerkiksi sotaa pakenevien ihmisten auttaminen, perusteltiin ja oikeutettiin sillä, miten yhteiskunta mahdollisesti maahanmuuttajista hyötyy. Vaikka myös “hyödyllisten maahanmuuttajien” arvioitiin olevan ainakin jonkinasteinen uhka, on tässä diskurssissa heidän potentiaalinen tuottavuutensa yhteiskunnalle tämän riskin ottamisen arvioinen:

Monet ihmiset ovat kokeneet turvattomuutta, eikä ihmisten kokemuksia sovi vähätellä. Suomi tarvitsee työperäistä maahanmuuttoa ja sotaa pakenevia on autettava. Suomessa on noudatettava maan lakeja ja normeja. Suomeen ei tarvita ketään tekemään rikoksia. Sipilä, Keskusta

Hyödyllisen maahanmuuton diskurssissa toistui Suomen tarve työperäiseen maahanmuuttoon, ja nimenomaan verbiä “tarvitsee” käytettiin esimerkiksi “haluamisen” sijaan. Jo tarpeen ilmaisu implikoi, että vaikkei varsinaista “halua” maahanmuuttajien “ottamiseen” olisi, on maahanmuutto tämä välttämätöntä:

Koska väestö vanhenee ja meille syntyy liian vähän lapsia, Suomi tarvitsee lisää työperäistä maahanmuuttoa. Se on välttämätöntä, jotta pystymme kehittämään ja ylläpitämään hyvinvointiyhteiskuntamme. Henriksson, RKP

Toisaalta hyödyllisen maahanmuuton diskurssissa oivallettiin myös, että hyödylliseksi koettu maahanmuutto edellyttää Suomen sitoutumista luoda sellainen yhteiskunnallisesti monikulttuurinen ilmapiiri, joka koetaan turvalliseksi ja vakaaksi:

Työperäinen maahanmuutto on yksi keino puuttua väestön ikääntymisen synnyttämiin haasteisiin. Toinen keino on syntyvyyden lisäämisen edistäminen. On kuitenkin syytä muistaa, että kukaan ei suoraan voi “lisätä” työn perässä Suomeen muuttaneiden määrää, vaan on tärkeää huolehtia siitä, että Suomi on yhteiskunta, johon ihmiset voivat ja haluavat muuttaa ja toisaalta maa, jossa nuoret uskaltavat ja haluavat perustaa perheen. Andersson, Vasemmistoliitto

Tässä Andersson kuvaa turvallista ilmapiiriä edellytyksenä sille, että yhteiskunnan toiminta pysyy vakaana, ja esimerkiksi ikääntymiseen liittyvät taloudelliset haasteet voitaisiin ratkaista. Näin turvallisuus ja pelon tunteen ylittäminen linkittyvät maahanmuuttoon ja laajemmin yhteiskunnan hyvinvointiin. Samaa syy-seuraussuhdetta tavoittelee myös Haavisto, joka kytkee Suomen houkuttelevuuden vielä selkeämmin asenneilmapiiriin.

Työperäinen maahanmuutto ei ole ihmekonsti Suomen ongelmien – esimerkiksi huoltosuhteen – ratkaisemiseen, mutta meidän on pidettävä huolta siitä, että Suomi on houkutteleva maa asettua ja tehdä työtä niin suomalaisille kuin täältä töitä hakevalle ulkomaalaisellekin. Asenneilmapiirillä on tärkeä merkitys sille, koetaanko Suomi maaksi, jossa halutaan asua ja työskennellä. Haavisto, Vihreät

Asenneilmapiiriin voi tulkita tässä viittaavan osallisuuden mahdollisuuksiin. Osallisuus tarkoittaa paitsi yksilön toimintaa ja osallistumista, toisaalta muiden ihmisten ja yhteiskunnan luomia ehtoja, jotka tekevät osallistumisen mahdolliseksi ja toivottavaksi (Vuori 2012). Kuuluminen johonkin yhteisöön tai laajempaan yhteiskuntaan on puolestaan moniulotteinen prosessi, jossa niin yksilön omat toimet kuin ympäröivän yhteiskunnan suhtautuminen tuottavat vahvuudeltaan vaihtelevia siteitä ihmisten välille.

6 Johtopäätökset ja jatkotutkimus

Tässä tutkimuksessa tarkastelin pelon diskurssia julkisessa turvapaikanhakijakeskustelussa. Tutkimus kuvaa puoluejohtajien puhetapoja turvapaikanhakijoita käsittelevissä puheenvuoroissa vaalitenteissä ja vaalikonevastauksissa. Tutkimustuloksissa kävi ilmi, että kaikki puoluejohtajat osallistuivat puheenvuoroissaan pelon diskurssin ylläpitämiseen tunnustamalla turvattomuuden olemassaolon ja legitimoimalla sitä erilaisin keinoin.

Vaikka osa puheenvuoroista kritisoi pelkoa ja sen tarpeellisuutta itsessään, ei kukaan puoluejohtajista kiistänyt turvattomuuden tai pelon kokemusta. Sen sijaan puoluejohtajat keskittyivät analysoimaan meitä ja muita, Suomea yhtenä hegemonisena kansakuntana. Lisäksi tutkimukseni selvitti, millaisia piirteitä pelon diskurssi ja keskustelu maahanmuutosta sai puoluejohtajien puheenvuoroissa. Kuvasin neljää aineistosta rajaamaani diskurssia, jotka kaikki ovat osa laajempaa pelon diskurssia: luotettavan Suomen diskurssi, kansakuntadiskurssi, hyödyllisen maahanmuuton diskurssi ja uhkaavan pelon diskurssi. Kolme ensimmäistä kuvaavat maahanmuuttoa, mutta niitä värittää myös ajatus jonkin toisen uhkaavuudesta. Neljäs, uhkaavan pelon diskurssi puolestaan keskittyy torjumaan pelkodiskurssia.

6.1 Johtopäätökset ja tuloksien yhteenveto

Luotettavan Suomen diskurssin puheenvuorot sisälsivät ajatuksia yhtenäisestä ja vakaasta kansakunnasta, tai ainakin tätä pidettiin tavoiteltavana. Ominaista diskurssille olivat passiivimuodossa esitetyt toteamukset, joista ei käynyt tarkkaan ilmi, kuka on tehnyt ja mitä. Myös toiveita ja tavoitteita esitettiin passiivissa, mikä voi olla tarkoituksellinen tai tahaton keino välttää esittämästä konkreettisia toimenpide-ehdotuksia, joihin haastattelija tai media olisivat voineet tarttua. Toinen retorinen keino kuvata toimenpiteitä oli me-muotoinen puhetyyli. Tämän voi katsoa olevan vaalipuhetta, jolla pyritään luomaan kuva "meistä", puolueesta kannattajineen sekä laajemmin koko Suomesta, yhtenäisenä ryhmänä.

Luotettavan Suomen diskurssi sisälsi voimakkaita kaikuja kohti yhtenäisempää kansakuntaa. On erityisen kiinnostavaa, kuinka jopa Suomesta itsessään tuli diskurssissa toimija; esimerkiksi Essayahin mukaan Kristillisdemokraattien tavoitteena on “Suomi, johon voit luottaa, ja joka ei käperry sisäänpäin”. Kaipuuta yhtenäiseen kansakuntaan ilmaistiin myös kansakunta-diskurssissa. Tässä diskurssissa nationalistiset vaatimukset kuitenkin kasvavat verrattuna luotettavan Suomen diskurssiin.

Kansakunta-diskurssi ilmentää suomalaiselle maahanmuuttokeskustelulle ominaista rajausta “meihin ja toisiin”. Rajaus meistä suhteessa “toisiin” on niin ikään myös tyypillistä maahanmuuton kriisiyttämistä tavoittelevaa puhetta, jolla saatetaan oikeuttaa esimerkiksi tiettyjen ihmisryhmien rajoittamista (Horsti ja Pellander 2015). Kansakunta-diskurssissa puheenvuoroissa myös vahvistivat kuvitteellisia ryhmäkategorioita ominaisuuksineen. Kuvitteellisiin ryhmäkategorioihin, kuten suomalaisiin tai maahanmuuttajiin, kuulumista ei tarkenneta, mutta tulee selväksi, että etenkin suomalaisuuden kategorian rajat ovat tiukat.

Kansakunta-diskurssissa esitettiin kaikista suorimmin kytös turvattomuuden tunteen ja tietyistä maista saapuneiden maahanmuuttajien välillä. Esimerkiksi Halla-ahon yhdistää puheenvuoroissaan suoraan turvattomuuden tunteen tietyistä maista saapuneisiin maahanmuuttajiin ja heidän tekemiinsä rikoksiin sekä uudenlaisten rikollisuusmuotojen saapumiseen suomeen. Tämä retoriikka on äärioikeistolaisessa populismissa yleinen (Wodak 2015), vaikka toisaalta on mainittava, että vaalitenttipuheessaan Halla-aho voimakkaasti totesi, että Perussuomalaiset ei ole populistinen puolue.

Tutkimusmenetelmäni oli laadullinen, enkä tilastoinut esimerkiksi puheenvuorojen määrää tai eri diskurssien esiintyvyyttä aineistossa. Karkeasti voidaan kuitenkin todeta, että erityisesti Essayahin, Halla-ahon ja Terhon puheenvuoroissa esiintyi voimakkaasti sekä luotettavan Suomen diskurssia että kansakunta-diskurssia. Näiden puoluejohtajien puolueita yhdistää ainakin arvokonservatiivisuus, yksilön valinnanvapauden ja toisaalta kansallismielisyyden sekä maanpuolustuksen arvostus.

On huomattava, että kaikki puoluejohtajat eivät käsitelleet aineistossa pelkoa ja turvapaikanhakijoita yhtä paljoa. Kun tarkastellaan aineistoni laajuutta, on Halla-ahon puheenvuoroja lähes kolminkertainen määrä verrattuna siihen, mikä oli keskimäärin yksittäisen puoluejohtajan aineiston koko. Tämä osoittaa, että maahanmuuttajat tai turvapaikanhakijat ja pelko tai turvattomuuden teemat olivat vallitsevia teemoja etenkin Halla-ahon vaalitenti ja -konevastauksissa, mikä taas on linjassa aiemman äärioikeistopopulismista tehdyn tutkimuksen kanssa (mm. Öniş ja Kutlay 2020, Wodak 2015, Nikunen ja Pantti 2018). Huomionarvoista on myös se, että etenkin Rinteen, Anderssonin ja Orpon aineistot olivat hieman muita puoluejohtajia pienempiä. He eivät siis vaalipuheissaan viitanneet turvapaikanhakijoihin tai maahanmuuttoon ja turvattomuuteen yhtä paljoa kuin Essayah, Terho, Haavisto ja Henriksson, joiden aineistot olivat niin ikään samanmittaisia. Jos ja kun Rinne, Andersson ja Orpo toivat vähiten esille turvapaikanhakijoihin ja pelkoon liittyviä kysymyksiä, niin he ovat käyttäneet puheenvuoronsa muiden asioiden esille nostamiseksi. Se, miksi näin on ja mitä nämä asiat ovat, on kokonaan erillisen tutkimuksen aihe.

Hyödyllisen maahanmuuton diskurssi kiinnittyy ehkäpä voimakkaimmin laajempaan julkiseen keskusteluun maahanmuutosta. Tässä diskurssissa maahanmuutto esitettiin tarpeellisena, jopa välttämättömänä – eiväthän marjat tule muutoin poimituksi, kuten Sipilä totesi. Tämä lausuma itsessään kuvastaa sitä, millaisia työtehtäviä ja yhteiskuntaan kuulumisen muotoja maahanmuuttajille on tarjolla. Hyödyllisenkin maahanmuuton maahanmuutolla on kuitenkin vain välineellinen arvo, eli sen tulee jollain tavoin hyödyttää yhteiskuntaa ollakseen arvokasta (ks. Herneaho 2018). Tässä diskurssissa rakennettiin myös uusi ryhmäkategoria maahanmuuttaja-kategorian sisälle – työllistyvät maahanmuuttajat, turvapaikanhakijat, jotka luovat yhteiskunnalle vaurautta toimimalla lisäresursseina. Tällainen puhe ihannemaahanmuuttajista on kiinni julkisessa keskustelussa, ja kuvaa tyypillistä kantaväestön asennoitumista maahanmuuttoon (Wodak 2015).

Ihannemaahanmuuttajalle vastakkaiseksi ryhmäkategoriaksi puolestaan muodostui hyödyllisen maahanmuuton diskurssissa humanitäärisin syin maahan tullut “köyhä ja kouluttamaton maahanmuuttaja”. Sotaa pakenevien tai muutoin hädässä olevat ihmiset

implikoitiin aineistossa mahdollisesti uhkaaviksi, tai ainakin humanitaariseen maahanmuuttoon liitettiin “lieveilmiöitä”. Pellander (2016) on tuonut esille, että turvapaikkaa hakevat ja maahanmuuttajat jaetaan usein julkisessa keskustelussa (ainakin) kahteen ryhmään: parempaa elintasoja tavoitteleviin ja “aidosti” hädänalaisiin. Jälkimmäiset ovat uhreja, moraalisesti hyväksyttävämpiä, mutta yhteiskunnalle vähemmän hyödyllisiä. Tällainen asettelu linkittyy tietysti uhriuttamiseen – tietyt ihmisryhmät ovat enemmän myötätunnon arvoisia kuin toiset (Maasilta 2018, 64–66). Hyödyllisen maahanmuuton diskurssissa jako sekä moraalisesti hyväksytyihin että motiiveiltaan kyseenalaisiin maahanmuuttajiin oli voimakkaasti läsnä.

Hyödyllisen maahanmuuton diskurssissa kuvattu asettelu tekee maahanmuuttajasta tai pakolaisesta tilivelvollisen maahantulon perusteista – vaikka samalla monelle suomalaiselle vapaa liikkuvuus on itsestäänselvä etuoikeus, jota harvoin kyseenalaistetaan. Hyödyllisen maahanmuuton diskurssissa mainittiin myös Suomen houkuttelevuus maahanmuuttajille. Houkuttelevuuteen liitettiin esimerkiksi suvaitseva asenneilmapiiri ja avoimuus monikulttuurisuudelle. On ikään kiinnostavaa myös, että näitäkin asioita ei tässä diskurssissa suoraan nähty itseisarvona, vaan välineellisesti tärkeinä asioina yhteiskunnalle hyödyllisen työvoiman houkuttelemiseksi.

Uhkaavan pelon diskurssissa käytiin keskustelua pelosta metatasolla, ilmiönä. Nimesin diskurssin uhkaavan pelon diskurssiksi, sillä tässä diskurssissa vallitsi ajatus, jonka mukaan itse turvattomuuden kokemus voi lopulta olla vahingollisempaa kuin varsinaisesti turvattomuuden aiheuttavat asiat. Toki jokaisessa diskurssissa pelkoa käsiteltiin myös sen perimmäinen olemus tunnustaen, mutta tässä diskurssissa paneuduttiin selkeästi turvattomuuden kokemukseen. Uhkaavan pelon diskurssissa syitä pelkoon ja turvattomuuden kokemuksiin haettiin laajasti maahanmuuton ulkopuolelta, kuten esimerkiksi maailman tilanteesta. Tällainen puheentapa ilmeni etenkin Haaviston ja Anderssonin puheenvuoroissa, jotka korostivat Suomen olevan jo nyt hyvin turvallinen, ja turvattomuuden olevan seurausta koetusta kriisin tunteesta. Näiden puheenvuorojen voi katsoa asettuvan haastamaan edellisissä kappaleissa kuvattujen diskurssien hegemonian.

Diskurssille ominaista oli pyrkimys haastaa pelon tunne ja rationalisoida siitä eteenpäin vieviä ratkaisukeinoja. Ratkaisuina turvattomuuteen ja kriisiytymiseen esitettiin integraatiota ja suunnitelmallisempaa kotouttamista, poliisin resurssien lisäämistä sekä asennemuutosta. Tällainen ratkaisukeskeisyys oli ominaista myös hyödyllisen maahanmuuton diskurssissa, jossa monia kysymyksiä järkeistettiin – asenneilmapiiristä tuli osallisuutta ja kotoutumista.

6.2. Tulosten tieteellinen merkitys ja jatkotutkimus

Tutkimus tuo esiin maahanmuuttajiin, turvapaikanhakijoihin ja pelkoon liittyvän keskustelun moniulotteisuuden. Puheenvuoroissa ihmisten kokemalle turvattomuudelle annettiin ymmärrystä ja tukea, mikä osaltaan legitimoitui turvattomuuden kokemuksen. Tämä on yksi keskeisimpiä tutkimustuloksia. Vaalit toki muodostavat poliittisessa julkisuudessa erityisen ajanjakson, jonka aikana tehdyt havainnot eivät välttämättä ole suoraan yleistettävissä (mm. Herkman 2015). Tämä ei kuitenkaan mitätöi tutkimukseni tuloksia, sillä diskurssianalyysi ei tavoittele universaalialle yleistettävyyttä (Pynnönen 2013). Poliittisella eliitillä on valtaa määritellä julkisen keskustelun sisältöä ja media nostaa vaalien alla heidän lausuntojaan esille. Julkisen keskustelun muotoutumisella on suuri merkitys asenteisiin, siihen kuinka maahanmuuttoon tai laajemmin monikulttuurisuuteen suhtaudutaan, ja millaisia oikeuksia esimerkiksi turvapaikanhakijoilla katsotaan olevan (Maasilta 2018).

Tämän tutkimuksen tulosten perusteella voidaan todeta, että poliittisen eliitin kuvaus maahanmuuttajiin liitetystä turvattomuudesta on varmasti tavalla tai toisella läsnä myös kansalaisten asenteissa. Kaikilla pelkodikurssin alle mahtuvilla erillisillä diskursseilla on omia, eksplisiittisiä ja implisiittisiä yhteiskunnallisia merkityksiä. Kaikki neljä diskurssia kertovat pelosta eri asioita, ja pyrkivät joko vähentämään tai lisäämään sitä, tarjosivat pelolle erilaisia selityksiä ja antoivat tunteelle erilaisia muotoja. Esimerkiksi hyödyllisen maahanmuuton diskurssin voi katsoa osittain puolustavan maahanmuuttoa, samalla kun kansakunta-diskurssikin ymmärtää tarpeen johonkin kuulumiselle. Siten diskurssit eivät ole täysin mustavalkoisia. Ne keinot, joilla pelon tai turvattomuuden

tunnetta pyrittiin diskursseissa vähentämään, voivat saada joko nationalistisia kaikuja tai monikulttuurisuutta itseisarvona puoltavia sävyjä.

Voimakkaammin pelkoa pyrki vähentämään uhkaavan pelon diskurssi, jossa turvattomuus esitettiin yhteiskunnalle jo itsessään vaarallisena kokemuksena. On merkityksellistä, että uhkaavan pelon diskurssissa ilmaistiin tarpeita monimuotoisuuden ja erilaisuuden ymmärrykselle. Tämän voi katsoa toimivan vastavoimana luotettava Suomi- ja kansakunta-diskursseissa vallitseville nationalistiselle tarpeille. Lisäksi uhkaavan pelon diskurssi haastoi muut keskustelua hallitsevat diskurssit pyrkimällä tuomaan esiin vähemmistöjen äänen. Onkin tärkeää pohtia, kenen turvattomuuden kokemuksesta maahanmuuttokeskustelussa puhutaan. Tässä aineistossa ei esiintynyt huolestunutta puhetta esimerkiksi turvapaikanhakijoiden tuntemasta turvattomuudesta vieraassa maassa. Vain uhkaavan pelon diskurssi toi näkyväksi sen, kuinka julkisessa keskustelussa halutaan varjella pelolta vain kantaväestöä.

Ne, joiden kokema pelko tuodaan julkiseen keskusteluun, ovat epäilemättä etuoikeutettuja. Mikä on pelottavaa, kuka joutuu pelkäämään ja ketä täytyy pelätä? Uhkaavan pelon diskurssissa itse pelko ja turvattomuus näyttäytyvät meille kaikista vaarallisimpina silloin, kun päätökset muodostuvat niihin perustuen. Muissa diskursseissa pelottavaa on hallitsematon, tuntematon ja erilainen. Näitä kolmea määrettä pyritään luokittelemalla niitä stereotyyppisesti edustavat ihmiset erilaisiin ryhmäkategorioihin. Pelottavan vastakohta on yhtenäinen ja luotettava – muuttumaton, samankaltainen rintama. Samalla kuitenkin rationaalinen, yhteisen hyvän eteen uhrautuva kansalaisuus on myytti (Herkman 2010). Äänestyspäätösten takana olevat, toisinaan tiedostamattomat emotionaaliset motiivit eivät aina palaudu rationaaliin käsityksiin (Herkman 2010).

Tutkimukseni diskurssien tulkitseminen suoraan esimerkiksi maahanmuuttovastaiseksi tai toisaalta maahanmuuttoon suopeasti suhtautuviksi olisi mielestäni turha yksinkertaistus. Tällainen reduktionismi, eli liiallinen yksinkertaistaminen tai tiivistäminen, on Pynnösen (2013) mukaan yksi diskurssianalyysin mahdollisista riskeistä. Tällaisessa reduktionistisessa päättelyketjussa kontekstin nähdään ohjaavan diskurssia, tai toisaalta diskurssien katsotaan poikkeuksetta ja lähtökohtaisesti ideologian

lailla ohjaavan ihmisen toimintaa. Kiinnitin tähän erityistä huomiota jo tutkimuksen alkuvaiheessa, kun käsitteellistin muita tutkimukseni kannalta oleellisia todellisuutta ja käsitystä todellisuudesta muokkaavia sosiaalisia tekijöitä – kuten kulttuurin.

Toinen mahdollinen ja tavanomainen diskurssianalyysin riski on diskurssin kolonisointi (Pynnönen 2013). Tällä käsitteellä kuvataan diskurssin alistavaa vaikutusta, eli tutkijan vaikeutta arvioida diskurssin elementtien ohella vaihtoehtoisia selityksiä ja muita vaikuttavia tekijöitä, kuten kulttuurisia tekijöitä (Pynnönen 2013). Tämän välttämiseksi pidin tärkeänä kuljettaa koko analyysin ajan mukana äärioikeistopopulismien tutkimusta, sillä on todettava, että myös puoluejohtajien henkilökohtaiset näkemykset ja retoriikka tuovat oman painavuutensa diskursseihin. Lisäksi vertailin edellä, miten diskursiiviset käytänteet jakautuivat puoluejohtajien keskuudessa. Lisäksi edellä mainittujen haasteiden, ylikuormittamisen ja kolonisoinnin ratkaisemiseksi määrittelin ennen analyysiäni diskurssin käsitteen – tutkimukseni on selkeästi tekstifokusoitunut.

Vallitsevien hegemonisten pelkodiskurssien vastadiskurssien tutkimisen tärkeys tulee esille myös tämän tutkimuksen tuloksissa. Esimerkiksi uhkaavan pelon diskurssin voi katsoa jossain määrin edustavan vaihtoehtoista diskurssia, mikä osoittaa, että pelko- ja uhkadiskursseille todella on myös julkisessa keskustelussa vaihtoehto. Tutkimuksen tuoma tieteellinen painoarvo toisi näitä vaihtoehtoisia diskursseja lähemmäksi todellisuutta, vaikka niillä on jo jalansija yhteiskunnassa esimerkiksi kotimajoitusta turvapaikanhakijoille tarjoavien Facebook-ryhmien muodossa (Maasilta 2018). Toisaalta tällainen puhe vaihtoehtoisista diskursseista voi olla jopa tutkimuksellisessa viitekehyksessä osaltaan vahvistamassa vastakkainasettelua väestöryhmien välillä. Jo nyt yhteiskunnassa on nähtävissä esimerkiksi luokan ja yhteiskunnallisen aseman kytkemistä siihen, miten yksilön asenteet ja tunteet asettuvat suhteessa maahanmuuttoon (Nikunen ja Pantti 2018).

On huomattava, että diskurssianalyysi on aina tietoisestikin keskeneräinen – tarkasti rajattuakaan diskurssia ei voi koskaan tutkia kokonaisuudessaan. Tämän vajaan luonteen sekä myös analyysin tulkinnallisen luonteen hyväksyminen auttoi koostamaan tutkimustuloksia. Diskurssianalyysini tavoitteena on kuvata, tulkita ja näin luoda käsitys

siitä, miten pelkoa ja turvapaikanhakijoita käsiteltiin julkisessa keskustelussa. Lopulta tavoittelen laajempaa oivallusta siitä, miten olemme ihmisinä menettämässä vallan määrittellä maahanmuuttoon liitetyn turvattomuuden tunteen tarkoituksenmukaisuutta. Kriittisen diskurssianalyysin onnistuminen mitataan sen kyvykkyydellä edesauttaa muutosta, ja näin on lopulta myös tämän tutkimuksen kohdalla. Kun tulemme tietoisiksi vallitsevista diskursseista, voimme paremmin vaikuttaa niihin ja tätä kautta tulevaisuuteen.

Lähteet

- Altheide, David. 2006. *Terrorism and the Politics of Fear*. Lanham, MD: Altamira Press.
- Althusser, Louis. 1984. *Ideologiset valtakoneistot*. Helsinki: Kansankulttuuri.
- Ahmed, Sara. 2003. Pelon politiikka. Teoksessa *Erilaisuus*. Toim. Mikko Lehtonen ja Olli Löytty. Vastapaino: Tampere.
- Ahmed, Sara. 2004. *Tunteiden kulttuuripolitiikka*. Tampere: Niin & Näin.
- Anderson, Benedict. 2007. *Kuvitellut yhteisöt*. Tampere: Vastapaino.
- Chadwick, Andrew. 2013. *The Hybrid Media System: Politics and Power*. Oxford: Oxford UP.
- Dal Lago, Alessandro. 1999. Epähenkilöt. *Tiede ja edistys* 4 (1999).
- Dekker, Rianne ja Peter Scholten. 2017. Framing the immigration policy agenda: a qualitative comparative analysis of media effects on Dutch immigration policies. *The International Journal of press/Politics* 22 (2): 202–222.
- Furedi, Frank. 2002. *Culture of Fear*. Päivitetty painos. Lontoo: Continuum.
- Gale, Peter. 2004. The refugee crisis and fear: Populist politics and media discourse. *Journal of Sociology* 40 (4): 321–340.
- Gothóni, Raili, ja Ulla Siirto. 2016. *Pakolaisuudesta kotiin*. Helsinki: Gaudeamus.

Hakala, Salli, Juha Herkman ja Anu Kantola. 2012. Poliitiikkaa mediayhteiskunnassa. *Media & Viestintä* 35 (2012): 2.

Hall, Stuart. 2003. Monikulttuurisuus. Teoksessa *Erilaisuus*. Toim. Mikko Lehtonen ja Olli Löytty. Vastapaino: Tampere.

Helsingin Sanomat, 5.12.2018. Oulun seksuaali-rikoksissa nyt yhteensä kymmenen epäiltyä – Epäillyt ovat tulleet Suomeen turvapaikanhakijoina tai kiintiöpakolaisina. Katsottu 1.5.2020. <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000005922490.html>

Helsingin Sanomat 11.1.2019. Poliisi tutkii Oulussa neljää uutta epäiltyä seksuaali-rikosta, uhrin alle 15-vuotiaita – nuoriso-työntekijä pelkää, että tapauksia on tiedettyä enemmän. Katsottu 23.4.2020. <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000005962827.html>

Helsingin Sanomat, 18.1.2019. Hallitus selvittää, ovatko Suomen tulkinnat maahanmuuton sopimuksista oikeita – ”Tarkoitus ei ole irtisanoutua ihmisoikeussopimuksista tai ihmisoikeuksien noudattamisesta”. Katsottu 5.4.2019. <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000005969849.html>

Helsingin Sanomat, 4.2.2019. Suomalaisten enemmistön mielestä kulttuuri selittää seksuaalirikoksia – perussuomalaisten ja vihreiden näkemykset eroavat täysin toisistaan. Katsottu 5.4.2019. <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000005988255.html>

Herkman, Juha. 2015 Pelkkää retoriikkaa? Populismien kehykset Helsingin Sanomissa ja Ilta-Sanomissa vuoden 2011 eduskuntavaalien yhteydessä. *Media & viestintä* 38(2015). 74–89.

Herkman, Juha. 2010. Poliitiikan julkisuus viestintien välissä: intermediaalisuus ja vaalit. *Media & viestintä* 33(2010). 5–22.

Herneaho, Irina. 2018. Maahanmuuttodiskurssit eduskuntapuolueiden vuoden 2015 vaalimateriaaleissa. *Virittäjä* 2(2018). 187–223.

Horsti, Karina. 2005. Vierauden rajat. Monikulttuurisuus ja turvapaikanhakijat journalismissa. Tampere: Tampereen yliopistopaino - Juvenes Print.

Horsti, Karina. 2007. Asylum seekers in the news: frames of illegality and control. *Observatorio* 1(2007). 145–161

Horsti, Karina ja Saara Pellander. 2015. Conditions of cultural citizenship: intersections of gender, race and age in public debates on family migration. *Citizenship Studies* 19(2015). 1–17.

Ilgit, Asli ja Audie Klotz. 2018. Refugee rights or refugees as threats? Germany's new Asylum policy *The British Journal of Politics and International Relations*. 20 (2018).

Jokinen, Arja, Kirsi Juhila ja Eero Suoninen. 1999. Diskurssianalyysi liikkeessä. Vastapaino: Tampere.

Kansalaisuuslaki 16.5.2003/359.

Keskinen, Suvi. 2009. Pelkkiä ongelmia? Maahanmuutto poliittisen keskustelunkohteena. Teoksessa: En ole rasisti, mutta... Toim. Suvi Keskinen, Anna Rastas ja Salla Tuori. Tampere: Vastapaino. 33-46.

Keskinen, Suvi ja Jaana Vuori. 2012. Erot, kuuluminen ja osallisuus hyvinvointiyhteiskunnassa. Teoksessa: Monikulttuurisuuden sukupuoli. Kansalaisuus ja erot hyvinvointiyhteiskunnassa. Toim. Keskinen, Suvi, Jaana Vuori ja Anu Hirsiaho. Tampere: Tampere university press.

Loseke, Donileen R. 2009. Examining emotion as discourse: Emotion codes and presidential speeches justifying war. *Sociological Quarterly* 50(3): 497–524.

Maahanmuuttovirasto, Migri. 2016. Vuonna 2015 myönnettiin hieman yli 20 000 oleskelulupaa, uusia Suomen kansalaisia reilut 8 000. Katsottu 23.4.2020. https://migri.fi/artikkeli/-/asset_publisher/vuonna-2015-myonnettiin-hieman-yli-20-000-oleskelulupaa-uusia-suomen-kansalaisia-reilut-8-000

Maasilta, Mari. 2018. Maailma tulee kylään: vastaanottokeskuksen aikaansaama tunnekeskustelu. Teoksessa: *Pakolaisuus, tunteet ja media*. Toim. Maasilta, Mari, Kaarina Nikunen. 2018. Tampere: Vastapaino. 48–70.

Markkinointi & Mainonta, 15.4.2011, päivitetty 4.2.2016. Ylen vaalitentille ennätysluvut. Katsottu 23.3.2019. <https://www.marmai.fi/uutiset/ylen-vaalitentille-ennatysluvut-6276728>

Martikainen, Tuomas, Pasi Saukkonen ja Minna Säävälä. 2013. *Muuttajat: kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta*. Helsinki: Gaudeamus.

Nikunen, Kaarina, Mervi Pantti. 2018. Tapaus Ku Klux Klan: affektiivinen julkisuus, moraaliset tunteet ja tahmaiset kuvat. Teoksessa: *Pakolaisuus, tunteet ja media*. Toim. Maasilta, Mari, Kaarina Nikunen. Tampere: Vastapaino. 71–92.

Ojala, Markus, Mervi Pantti ja Salla-Maaria Laaksonen. 2019. Networked publics as agents of accountability: Online interactions between citizens, the media and immigration officials during the European refugee crisis. *New Media & Society*, 21(2), 279-297.

Pellander, Saara. 2016. *Gatekeepers of the Family: Regulating Family Migration to Finland*. Publications of the Faculty of Social Sciences. Helsingin yliopisto.

Pitkänen, Ville. 2014. Puolueiden keskustelutilaisuuksista mediatapahtumiksi. Television vaaliohjelmat ja niihin liittynyt sanomalehtijulkisuus 1960-luvulta 1980-luvulle. Turku: University of Turku.

Puustinen, Liina. 2010. Kuolenko minä seuraavaksi? Vihan ja pelon kierrätystä Kauhajoen koulusurmaajan kuvan vastaanotossa. *Media & viestintä* 33(2010): 4, 43–59

Pynnönen, Anu. 2013. Diskurssianalyysi: Tapa tutkia, tulkita ja olla kriittinen. Jyväskylän yliopiston kauppakorkeakoulun Working Paper N:o 379. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Pöyhkäri, Reeta, Paula Haara ja Pentti Raittila. 2013. Vihapuhe sananvapautta kaventamassa. Tampere: Tampere University Press.

Rastas, Anna. 2009. Rasismin kiistäminen suomalaisessa maahanmuuttokeskustelussa. Teoksessa: En ole rasisti, mutta... Toim. Suvi Keskinen, Anna Rastas ja Salla Tuori. Tampere: Vastapaino. 47–66.

Saukkonen, Pasi. 2018. Multiculturalism and Nationalism in Finland. *Research on Finnish Society*. 11(2018). 65-73

Soukola, Timo. 1999. Monikulttuurisen yhteiskunnan ehdot ja haasteet. Sitra, Helsinki.

Thors, Astrid. 2018. Minority Policies in Europe. Reflections on developments between 1990 and 2018. Magma-pamflett /pamphlet (2). Think tank Magma.

Topelius, Zacharias. 1982. Kirja Maastamme. Toinen painos. Suomalaisen kirjallisuuden seura. <http://maammekirja.fi/>

Uusi Suomi, 17.4.2019. Supo pitää Suomen sisua ääriryhmänä - jäsen puolustaa. Katsottu 24.4.2019. <https://www.uusisuomi.fi/kotimaa/117602-supu-pitaa-suomen-sisua-aariryhmana-jasen-puolustaa>

Varjonen, Sirkku, Emma Nortio, Tuuli Anna Mähönen ja Inga Jasinskaja-Lahti. 2018. Negotiations of immigrants' cultural citizenship in discussions among majority members and immigrants in Finland. *Qualitative Psychology* 5(1). 85-98.

Vuori, Jaana. 2012. Arjen kansalaisuus, sukupuoli ja kotouttamistyö. Teoksessa: Monikulttuurisuuden sukupuoli. Kansalaisuus ja erot hyvinvointiyhteiskunnassa. Toim. Keskinen, Suvi, Jaana Vuori ja Anu Hirsiaho. Tampere: Tampere university press.

Wodak, Ruth. 2011. Complex texts: Analysing, understanding, explaining and interpreting meanings. Sage publications. *Discourse Studies* 13, 623–633.

Wodak, Ruth. 2013. Analysing Fascist Discourse European Fascism in Talk and Text toim. Wodak, Ruth, John Richardson. New York: Routledge.

Wodak, Ruth. 2015. The Politics of Fear. What Right-Wing Populist Discourses Mean. Sage publications.

Yle Uutiset, 8.3.2015. Tutkija: "Vaalikone on niin keskeinen, että ehdokkaan on pakko täyttää se". Katsottu 5.4.2019 <https://yle.fi/uutiset/3-7853284>

Yle uutiset 19.4.2016. Miten käy EU:n palauttamien pakolaisten Turkissa? Huonosti, sanoo asianajaja. Katsottu 1.3.2020. <https://yle.fi/uutiset/3-8812637>

Yle Uutiset, 18.12.2018. Ylen vaalitenttipäivät on arvottu, katsottu 12.2.2019 <https://yle.fi/uutiset/3-10550204>

Yle Uutiset, 1.2.2019. Osallistu Ylen vaalikoneen tekemiseen: Testaa tässä eduskuntavaalien koneen väittämiä. Katsottu 3.2.2019. <https://yle.fi/uutiset/3-10623546>

Yle uutiset, 4.12.2019. Koko Suomea ravistelleet Oulun seksuaalirikokset tulivat julki vuosi sitten – näin niistä kerrottiin lähes vuoden ajan, katsottu 10.4.2020. <https://yle.fi/uutiset/3-11074298>

Öniş, Ziya ja Mustafa Kutlay. 2020. The Global Political Economy of Right-wing Populism: Deconstructing the Paradox. The International Spectator (3) 2020.